

րջԱԳԱՄԳ

ARTZAKANK - ECHO

Bimestriel bilingue publié à Genève

MARS - AVRIL 2017 N° 209

Բովանդակութիւն

Էջ 5-Թուրքիոյ մէջ հայկական եկեղեցին պիտի վերածուի գրադարանի **Էջ 6**-Յատուկ գնդից՝ հայկական բանակ

Էջ 7- Յմայիլ. Սրբապատկերներով թայիսմանի մութ կողմերը

Էջ 10- Մատենադարան այցելած զբօսաշրջիկների աշխարհագրութիւնը ընդյայնւում է

Էջ 16 - Յովհաննես Այվազովսբիի 200ամեայ յոբելեանը՝ ԵՈԻՆԵՍՔՕ-ի 2017ի յիշարժան տարեթիւերու շարքին

Էջ 18-Չայ թագաւորը որ դարձաւ Մատրիտ քաղաքի տիրակալ

Էջ 20- Կարօ Փայլան Թուրքիոյ խորհրդարանին մեջ խօսած է հայոց ցեղասպանութեան մասին

Էջ22 - Ժընեւ և Լեման շրջանի Սուրբ Յակոբ Յայաստանեայց առաբելական եկեղեցւոյ լուրեր

Sommaire

- P. 2 Nouvelles publications
- P. 3- Le Message du Premier ministre aux Arméniens de la Diaspora
- P. 4 Arménie: Bilan prospectif
- P. 8 Arménie Diaspora: Quelles perspectives?
- P. 11 -Artsakh Roots Investments pour le repeuplement de Kashatagh et de Shahoumyan
- P. 12 Localités et biens culturels arméniens dans la Turquie ottomane
- P. 13 Que faites-vous cet été?
- P. 15- Ils étaient plus de 200 ...
- **P. 16** Début d'année 2017 spectaculaire pour SEMRA PLUS
- P. 17- Lorsque les jeunes s'engagent en faveur du développement communautaire - Le Haut-Karabagh n'est plus. Vive l'Artsakh!
- P. 19- Liberté pour A. Lapshin
- P. 23- Nouvelles de l'Ecole Topalian
- P. 24 Nouvelles de l'Union Arménienne de Suisse

EN ATTENDANT DES CHANGEMENTS RÉELS

"Le porteur de pain"

Le 2 avril 2017 l'Arménie tiendra des élections législatives, les premières après l'adoption par référendum en décembre 2015 d'une réforme constitutionnelle transformant le pays en république parlementaire. Cinq partis politiques et quatre blocs seront en lice pour les 101 sièges du Conseil national. Le président et son parti républicain (HHK) se disent déterminés à assurer des élections libres et équitables mais leurs opposants politiques sont sceptiques quant à ces promesses. Les États-Unis et l'Union européenne ont alloué environ 10 millions de dollars pour l'achat d'équipements appropriés afin d'empêcher la fraude électorale. Citizen observer, une coalition de groupes de la société civile arménienne, envisage de déployer quelques 3500 observateurs - dont un nombre d'Arméniens de la diaspora - dans les bureaux de vote à travers le pays. Ils s'ajouteront à la mission des experts et observateurs du Bureau des institutions démocratiques et des droits de l'homme (BIDDH) de l'OSCE.

Le 28 février, par un appel publié sur sa page Facebook (voir p. 3), le Premier ministre Karen Karapetyan a invité les professionnels arméniens du monde entier à se réinstaller en Arménie et à contribuer à la mise en œuvre des vastes réformes promises par son gouvernement.

Beaucoup dépendra sans doute du scrutin test du 2 avril prochain. Malgré les mesures annoncées par le nouveau Premier ministre après sa nomination en automne 2016, les réformes promises ne se font pas encore sentir sur le terrain. Si cela pourrait être partiellement compréhensible sur le plan économique, rien ne justifie les retards en matière de droits de l'homme et d'application de la justice. Des groupes de la société civile et des organisations internationales des droits de l'homme continuent à dénoncer des abus dans ces domaines. Le cas le plus flagrant est celui du "porteur de pain" qui a suscité beaucoup d'émoi durant ces deux derniers mois.

Artur Sargsyan fut surnommé "porteur de pain" depuis qu'il a forcé le 26 juillet 2016, un barrage de police au volant d'un camion de nourritures

Avec les compliments de

Atelier de sertissage

EN ATTENDANT DES CHANGEMENTS RÉELS

>>> en soutien au groupe des "Sasna Tsrer" retranché dans la caserne de police d'Erebuni. Il est resté avec les membres du commando jusqu'à leur reddition le 31 juillet. Emprisonné et inculpé de participation à l'opération armée, il a été libéré conditionnellement le 30 décembre 2016 en raison de son état de santé incompatible avec la détention et cela, peu de temps après que la Cour Européenne des Droits de l'Homme eut adressé aux autorités arméniennes une série de questions le concernant. En effet, ce vétéran de guerre du Karabagh, blessé à plusieurs reprises, souffre de plusieurs maladies graves. A sa sortie de prison, il a donné une longue interview à la rédaction du site d'investigation Heta dans laquelle il a expliqué son geste et les irrégularités judiciaires commises à son encontre. La vidéo a fait le tour du monde à travers les réseaux sociaux et nous a fait découvrir un homme digne, aux grandes valeurs humaines.

Le 9 février 2017, Artur Sargsyan a été replacé en détention préventive suite à une nouvelle expertise médico-judiciaire concluant que sa maladie était conciliable avec la détention. Pour protester contre cette nouvelle incarcération abusive, le "porteur de pain" a entamé une grève de la faim. Suite aux rassemblements de protestation de la société civile et à la requête de 27 parlementaires dont certains ont versé une caution, le procureur général a ordonné la remise en liberté conditionnelle d'Artur Sargsyan. Après 23 jours de grève de la faim, pendant lesquels il avait refusé tous soins et médicaments, ce dernier a été transporté le 7 mars 2017 de l'hôpital de la prison à l'hôpital civil dans un état critique.

Le traitement inhumain d'un homme comme Artur Sargsyan dont le courage et l'abnégation ont marqué les esprits tant en Arménie que dans la diaspora, porte incontestablement un coup dur aux efforts du Premier ministre Karen Karapetvan visant à rétablir la confiance envers les autorités. Ces pratiques, qui selon les ONG locales ne seraient pas des cas isolés, ne font qu'attiser la colère des citoyens et le dans mécontentement les communautés arméniennes à travers le monde. Elles jettent une ombre sur la bonne foi et la crédibilité de ceux qui tiennent les rennes du pouvoir, notamment en cette période pré-électorale.

Il est grand temps pour le gouvernement arménien de passer de la parole aux actes et d'assurer le respect des droits fondamentaux dans le pays. Cela contribuera à la cohésion nationale face aux défis

NOUVELLES PUBLICATIONS

LA MUSIQUE INSTRUMENTALE TRADITIONNELLE ARMÉNIENNE par Gérard Madilian

Cet ouvrage de 232 pages décrit un panorama général des instruments de musique en usage chez les Arméniens dans le passé; il expose les modes musicaux traditionnels et donne de nombreuses autres indications historiques riches d'une histoire plusieurs fois millénaire, au carrefour des civilisations de l'Orient et de l'Occident.Le livre, disponible aux formats papier et numérique, peut être commandé auprès d'ArmenTrad sur http://www.armentrad.org/PublicationsFr.htm

ARMENIA, OSSIP MANDELSTAM: DESSINS par Giuseppe Caccavale Editions Parenthèses

La grande figure de la poésie russe, Ossip Mandelstam, né à Varsovie en 1891 de parents juifs, connaîtra un tragique destin après ce voyage dans le Caucase qu'il aime tant. En 1930 il écrit un cycle de 12 poèmes, *Armenia*, publié en revue, avant d'imaginer l'Epigramme à Staline qui lui vaudra un exil en Sibérie où il meurt en 1938.

Giuseppe Caccavale a réalisé 5 albums (30 x 43 cm), reprenant les typographies des poèmes en russe à la mine de plomb, doubles pages qui sont autant d'interprétations artistiques de l'œuvre littéraire. Le livre consiste en une suite de reproductions à l'identique des carnets ouverts dans un format homothétique. Viennent en addenda la reprise des textes russes et les traductions en français, italien, anglais et allemand, dans une typographie contemporaine.

majeurs auxquels est confrontée l'Arménie, dont la sécurité en particulier. Rappelons qu'au cours de ces deux derniers mois, des violations graves du cessezle-feu et plusieurs tentatives d'incursion de la part de l'Azerbaïdjan ont été enregistrées tout au long de la ligne de contact faisant des morts et blessés parmi les soldats. Devant un adversaire de plus en plus arrogant et menaçant sur les plans militaire et politique, et à défaut d'une réaction appropriée de la part des instances internationales et des coprésidents du Groupe de Minsk, nous devons unir nos forces en Arménie et dans la diaspora. A cet effet, il appartient aux dirigeants de l'Arménie de combler rapidement le fossé entre les autorités et les citoyens en mettant en œuvre les changements promis.

Maral SIMSAR

ปุคยุนุนุปัง

ARTZAKANK - ECHO

6 numéros par année Prix d'abonnement annuel: CHF 30.-

Rue de la Terrassière 58 - 1207 GENEVE-SUISSE

CCP 12-17302-9 IBAN CH07 0900 0000 1201 7302 9

Responsable de publication: Maral Simsar Tél. + 41 (0)78 892 93 31 artzakank@worldcom.ch

LE MESSAGE DU PREMIER MINISTRE KAREN KARAPETYAN AUX ARMÉNIENS DE LA DIASPORA

Mes chers Compatriotes de la Diaspora,

J'ai l'honneur d'adresser ce message à vous et à tous ceux qui ne sont pas indifférents au sort de l'Arménie, vous invitant à prendre part à l'édification de l'avenir de notre pays.

L'Arménie et la Diaspora ne sont que les deux parties d'un ensemble, liées entre elles par la même histoire, le même destin, le même souci pour l'avenir de la Patrie. Nous sommes responsables les uns pour les autres, ce qui nous appelle à unir nos forces, à multiplier nos efforts afin de retrouver la place qui nous revient dans la famille des Nations. Nous n'avons pas d'autre solution que celle de bâtir un pays où il est bon à vivre, une Patrie puissante et juste.

Il est temps de nous dire que c'est à nous et à nous seuls, à note force et à notre intelligence, de changer ce pays.

Sur la voie vers notre indépendance nous avons enregistré des succès, mais également des erreurs, qui sont dues à des facteurs objectifs ou subjectifs. Nous sommes conscients de nos omissions. Aussi, n'avons-nous plus le droit d'en commettre de nouvelles.

La situation géopolitique de notre pays et les défis d'aujourd'hui nous obligent à agir avec intelligence et à utiliser à bon escient nos avantages concurrentiels. Notre richesse n'est pas le pétrole ou le gaz, mais bien le potentiel humain de l'Arménie, de la Diaspora et de l'Artsakh.

Nous nous engageons résolument sur la voie de changements et, pour atteindre notre but, nous avons une formule: une équipe de patriotes, de la volonté, une gestion intelligente et des projets qui seront la force motrice pour changer radicalement la situation.

Par ce message je voudrais inviter nos compatriotes de la Diaspora - personnalités du monde de la culture, managers, ceux qui ont acquis une reconnaissance internationale dans les domaines de l'éducation ou des sciences - à devenir les acteurs des réformes qui sont en cours dans notre pays, apportant une nouvelle culture de gestion et mettant le savoir et le potentiel des meilleurs spécialistes de la Diaspora au service des objectifs de tous les Arméniens.

À cet égard, la Diaspora représente un avantage pour nous. Ne pas utiliser le potentiel de celle-ci veut dire être égocentrique et replié sur soi-même. Ne pas faire profiter nos collègues, nos jeunes et nos étudiants, de la pensée progressiste existant en Diaspora, signifie être inefficace dans le monde d'aujourd'hui en perpétuelle mutation.

La culture de la Diaspora doit être visible en Arménie. Chaque contact avec nos compatriotes nousdonnera, j'en suis certain, un nouvel élan et unnouvel enthousiasme, que l'on ne pourrait peut-êtrepas quantifier, mais qui apporteraient, à terme, un

changement de notre vision du monde, nous rendant plus tolérants à l'égard de différents systèmes de valeurs et contribuant à la hausse d'efficacité de la gestion et du travail. Ce qui serait une réussite pour nous tous!

Mes chers Compatriotes,

Je suis persuadé qu'avec votre participation nous pourrons enregistrer très rapidement des résultats positifs dans des secteurs clé, créant dans la région, des équipements de pointe dans les domaines de l'économie, de la santé, de l'éducation, etc.

Tout en conservant nos valeurs traditionnelles, nous pouvons être en même temps ouverts et tolérants à l'égard du monde extérieur en évolution. Nous pouvons, par votre intermédiaire, découvrir et emprunter les meilleures valeurs culturelles des autres nations et, par la même voie, leur faire découvrir l'Arménie.

Quel que soit votre pays de résidence, je suis sûr que l'Arménie fait partie de vos priorités et que le bien-être de notre Patrie vous remplit de fierté et de sentiment de dignité. Faisons donc tout pour nous rendre plus forts les uns les autres, unissons-nous pour construire l'avenir de notre pays pour que nos enfants soient sûrs qu'avec le temps l'Arménie marchera au pas avec les pays où se rendent souvent les Arméniens dans l'espoir d'une vie meilleure.

Soyez certains que c'est l'Arménie qui sera le meilleur pays pour les Arméniens. Et sur cette voie, chaque Arménienne et chaque Arménien, soucieux de l'avenir de notre pays y a sa tâche.

Quel que soient notre lieu de résidence, nos sympathies politiques et notre statut social, nous avons tous une idée autour de laquelle nous devons nous unir: une Arménie forte de ses valeurs et traditions historiques, mais en même temps tournée vers l'avenir, moderne et fière.

J'appelle une nouvelle fois à construire, tous ensemble, une Patrie dont nous porterons fièrement le nom en nos cœurs.

Nous vous attendons avec plaisir.

ARMÉNIE: BILAN PROSPECTIF

Robert AYDABIRIAN

La démarche de «Bilan prospectif» a pour but de «prendre un instantané» à un moment charnière de la vie d'une région ou d'un pays pour «donner à penser» son devenir. Concernant l'Arménie et l'Artsakh il me parait urgent d'élaborer et de rassembler les meilleurs réflexions élaborées sur place et en diaspora, afin d'inverser la trajectoire dangereuse sur laquelle se trouve notre mère-patrie, surtout après les deux chocs dramatiques subis en 2016: "la Guerre des 4 jours" et "l'Opération Sasna Tsrer". L'année 2017 sera-t-elle l'année charnière, notre "deuxième chance" historique après l'indépendance ? Celle que nous n'avons plus le droit de rater.

Bilan 2015-2016: Voici résumés ici les évènements politiques majeures de ces 30 derniers mois, comme premières données instantanées nécessaires au bilan. En juin 2015 j'ai vu. dans les rues de Erevan, une très belle jeunesse, chantant et dansant sur l'avenue Bagramian, manifestant son refus de la hausse de 16% du prix de l'électricité et scandant, sans peur devant un cordon de policiers menaçants, "halte au pillage". Les manipulations et les promesses sournoises du Premier Ministre Hovik Abrahamyan, conduisirent à l'extinction de ce mouvement, intelligent, pacifique et efficace, révélant la profonde crise sociale subie par la population. Mais les dégâts de sa mauvaise gouvernance, son incompétence notoire, et son profil avéré de profiteur corrompu, se feront dramatiquement sentir entre le 2 avril et le 8 septembre 2016, date de son éviction.

La nuit du 1er au 2 avril, commença l'agression violente des forces spéciales azéris et le déploiement massif d'équipements modernes sur toute la longueur des frontières de l'Artsakh. Depuis plusieurs mois les mouvements et manœuvres de l'ennemie auraient dû alerter le Président et le chef du gouvernement et les pousser à équiper correctement tous les soldats du front. Que n'avons-nous pas entendu à Stépanakert les jours suivants; sur l'impréparation des Etats-majors, la vétusté des équipements, le manque vital de moyens de communication, et surtout l'absence flagrante de soutien logistique. C'est au courage de jeunes soldats et à l'intelligence stratégique de certains officiers que nous devons cette formidable résistance qui força Bakou à accepter la trêve moscovite le 4 avril.

L'autisme du clan au pouvoir, face aux problèmes sociaux du pays et aux risques d'emballement, fera des ravages dans les cœurs et dans les têtes. Ceux des familles des soldats tués ou blessés, issus pour la plupart des milieux les plus pauvres. Ceux des éléments les plus radicaux de la société qui ne trouvèrent pour exprimer leur émoi, rien de mieux que d'assiéger un commissariat à Erevan, provoquant la mort de trois de police. Et qui, par la réaction disproportionnée des forces de l'ordre, causa d'énormes effets collatéraux sur la population civile du quartier de Sari Tagh, sur des manifestants pacifiques et des journalistes et in fine sur des combattants sincères engagés dans cette folle aventure. On pleure dans les familles, celles des victimes qui hantent les mémoires, celles des blessés et des prisonniers qui se trainent dans les hôpitaux et les prisons du pays. Peu d'entre eux en sortiront indemnes.

Perspectives 2017-2018:

Tous ces sacrifices, aurontils été vains? Y-a-t-il eu prise de conscience dans les "élites" arméniennes de Erevan, de Moscou, d'Amérique ou d'Europe? Peut-on laisser l'Arménie se détruire de l'intérieur et de l'extérieur, n'avoir qu'une épave là où certains voient un porteavion, sans doute le plus stratégique du Caucase?

Face aux boucliers anti-missiles américains dans la région et israéliens en Azerbaïdjan. Face à des leaders belliqueux, imprévisibles, membres réels ou potentiels de l'OTAN, mais prêts à rejoindre opportunément des coalitions russes à géométrie variable.

Beaucoup dépend de la volonté politique du Président Serge Sargsyan. Son mandat venant à expiration en avril 2018, il tente d'améliorer son bilan en nommant le 8 septembre 2016 un nouveau Premier Ministre, Karen Karapetyan. Celui-ci a la fière allure d'un manager sûr de lui et communicant. Son diagnostic est sans appel: l'économie est au bord de la faillite, plusieurs ministres du gouvernement précédent, y compris le premier d'entre eux, sont incompétents et/ou corrompus. Il les remplace et lance une campagne contre cette gangrène qui s'appelle corruption.

Le 10 septembre à la conférence organisée par Renaissance Arménienne de Toronto, suivie par plus de 7000 personnes par vidéo dans le monde, le grand économiste d'origine arménienne, Daron Acemoglu appelle à la transformation de la politique économique "exclusive" de l'Arménie pour devenir "inclusive". Dans son remarquable ouvrage "Why Nations fail ?" Daron explique que lorsque les "élites" politiques monopolisent les richesses d'un pays à leur seul avantage, ils le conduisent à la faillite. A l'instar des autres pays qu'il cite, l'Arménie se trouve effectivement dans la catégorie d'État "exclusif". A cette même conférence je me suis retrouvé en accord avec le patriote philanthrope, Vahan Kololian. Son nom est associé à l'école arménienne de Toronto, à la Fondation Mosaïc, à l'étude menée en 2013 sur la dépopulation de l'Arménie, au proiet Gumri-Project-Hope. Celui-ci a insisté sur l'importance des élections législatives du 2 avril qui seront un test de la pratique électorale actuelle. Nous avons fait écho à l'actrice Arsiné Khandjian, également présente, pour appeler les éléments actifs de la diaspora à venir sur place et observer le déroulement. Au travers >>>

પ્રાવધાઉભાગ

ARMÉNIE: BILAN PROSPECTIF

>>> d'un organisme en formation, "DEPOP Institute for Governance"*, Kololian propose d'agir en amont pour assurer l'égalité de chances entre les différents partis, et convaincre, au travers des médias audio-visuels, la population à exercer ses droits civiques en toute conscience. Un processus pédagogique appelé à durer au moins jusqu'en avril 2018. Jusqu'à cette date notre nouveau PM, plus préoccupé par les questions économiques qu'électorales, aura-t-il le temps, le courage politique et les soutiens nécessaires pour faire passer le système actuel vers une gouvernance "inclusive". Celle qui encouragerait un grand nombre de créateurs, d'entrepreneurs, d'investisseurs à exercer leurs talents et leurs moyens, avec l'assurance d'en recueillir les fruits avant qu'ils ne soient chapardés par les féodaux au pouvoir.

Le philanthrope Arménien Russie, Ruben de Vardanyan, reconnu internationalement pour ses compétences financières et sa fondation IdEA, initiatrice de l'Université internationale d'Idjevan, du téléphérique de Datev, du prix Aurora, ...a déclaré le 29 octobre à Mediamax: "Des changements profonds sont possibles en Arménie, mais il n'est pas évident qu'il y ait consensus au sein de la société, tout au moins pour l'instant." Dans la foulée il finança une page de publicité dans le NY Times, appelant à soutenir les efforts de Karapetyan et à investir en Arménie. Et de rajouter par ailleurs "Nous n'aurons pas de seconde chance". Pour autant, les changements profonds du pays ne viendront pas avant les élections malheureusement verrouillés par le Parti du Président. Ses apparatchiks quadrillent chaque école, chaque immeuble comme aux temps soviétiques. L'achat des votes n'est qu'une des formes du clientélisme outrancier entretenu par les chefs de clans régionaux. Les vrais partis d'opposition comme YELK (L'issue) sont loin d'avoir la présence locale suffisante pour espérer obtenir un nombre satisfaisant de sièges au parlement.

C'est seulement après le 2 avril que l'on pourra faire un "Bilan prospectif" complet avec les acteurs politiques et économiques du pays et de la diaspora, avec ceux, bien sûr, qui sont sincèrement préoccupés par le devenir de l'Arménie et de l'Artsakh. A moins que le pouvoir retourne vers ses vieux démons et pousse le peuple à d'autres actes désespérés.

Robert AYDABIRIAN

Paris le 5/1/2017

022 311 87 08

info@lagaite.ch

www.lagaite.ch

http://depop.digitalpomehost.com/fr/armenie-bilan-prospectif/

(*) En 2013, un groupe de jeunes universitaires d'Arménie étudie la crise du dépeuplement et enquête sur les raisons profondes du taux alarmant d'émigration. Le groupe, appelé DEPOP, publie ses résultats dans l'année (voir sur le site www.depop.am, le rapport intitulé *The Depopulation Crisis of Armenia*). Ils montrent

ԹՈͰՐՔԻՈՅ ՄԷԶ ՅԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԾՈͰԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ

Թուրքիոյ Քայսերի (կեսարիա) քաղաքին մեջ գտնուող հայկական Սուրբ Աստուածածին եկեղեցին պիտի վերածուի գրադարանի։

«Էրմենիիապեր»-ը վկայակոչելով «Hurriyet» թերթին, կը գրէ «Եկեղեցին նախապես ծառայած է իբրեւ ցուցասրահ, ապա՝ մարզասրահ, եղած է ոստիկանութեան բաժնի շէնք։ Մինչ գրադարանի բացումը Սուրբ Աստւածածին եկեղեցին պիտի վերանորոգուի, որուն համար յատկացուած է 6 միլիոն թրքական լիրա (մօտ 1 միլիոն 6 հազար տոլար)։

Քայսերիի բաղաբապետ Մուսթաֆա Չելիբը, եկեղեցին մարզասրահեն գրադարանի վերածելու որոշումին անդրադառնալով, նշած է, որ գրադարանը աւելի յարմար կիրառութիւն է եկեղեցւոյ համար։ Ըստ Չելիբին՝ գրադարանը պիտի համալուի 50 հազար գիրբով եւ պիտի դառնայ բաղաբի գլխաւոր գրադարանը։ Եկեղեցւոյ մէկ հատուածին մէջ ալ կը նախատեսուի սրճարան-գրադարան բանալ։ Գրադարանը պիտի բացուի 2017-ի աշնան, եկեղեցւոյ վերակառուցման աշխատանբները աւարտելէն ետբ։ Եկեղեցւոյ կառուցման տարեթիւը յայտնի չէ, բանի որ անոր վերաբերեալ որեւէ արձանագրութիւն չէ յայտնաբերուած։■

que le taux élevé de l'émigration est dû à: la perte d'espoir de la population concernant les opportunités d'une vie meilleure; les conditions économiques faibles et stagnantes; l'absence d'État de droit, de bonne gouvernance et de transparence de l'État; le manque d'institutions démocratiques et des élections frauduleuses.

En réponse à ces résultats les fondateurs de DEPOP lancent le *Gyumri Project Hope*(www.gyumriprojecthope.org), une initiative axée sur la ville de Gyumri, la deuxième plus grande ville d'Arménie mais aussi la plus pauvre, et sur la région de Shirak, dont elle est le centre administratif. Il concerne le renouvellement urbain et l'amélioration des conditions sociales.

Et maintenant DEPOP crée dans sa structure une division qui s'intéresse aux prochaines élections législatives prévues pour le 2 avril 2017: le *«DEPOP Institute For Governance»* dont les fondateurs sont: Vahan Kololian (Canada), Robert Haroutiun Aydabirian (France), Sarkis Shahinian (Suisse) et Kamo Mailyan (Canada).

Articles de têtes Guirlandes, ballons & cotillons

Guirlandes, ballons & cotillons

Costumes & accessoires de déguisements

Farces & attrapes

Drapeaux

ՅԱՏՈԻԿ ԳՆԴԻՑ՝ ՅԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿ

Թաթուլ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

<u>Խմբ</u>. Սոյն յօդուածը կ'արտատպենք «Սիվիլնեթ»-էն հայկական բանակի կազմաւորման 25-ամեակին առթիւ:

Յայկական բանակի օր նշւում է ամէն տարուայ Յունուարի 28-ը, քանի որ 1992 թուականի այդ օրը Յայաստանի կառավարութիւնն ընդունեց «Յայաստանի Յանրապետութեան Պաշտպանութեան նախարարութեան մասին» որոշումը։

Իրականում, Չայկական բանակի ստեղծման ակունքները հասնում են մինչև 1990-ի Օգոստոս, երբ Խորհրդային Չայաստանում իշխանութեան եկաւ Չայոց Չամազգային Շարժումը (ՉՉՇ)՝ Մայիսին կայացած խորհրդարանական ընտրութիւններում յաղթելով կոմունիստներին։

Նորընտիր վարչապետ, 33C-ի գաղափարախօս Վազգեն Մանուկեանը Օգոստոսի 21-ին ստորագրեց թիւ 411 հրամանագիրը, որը կրում էր «Յայաստանի Յանրապետութեան Նախարարների խորհրդի որոշումը ներքին գործերի նախարարութեանն առընթեր յատուկ ստորաբաժանումներ ստեղծելու մասին»։ Ընդ որում, ստորաբաժանումը ձևաւորուելու էր կամաւորութեան սկզբունքով։

Որոշման մեջ մասնաւորապես ասւում էր. «Ելնելով Գերագոյն խորհրդի կողմից հռչակուած նպատակից՝ սկսելու անկախ պետականութիւն հաստատելու գործընթացը, սահմանակից շրջանների պաշտպանութեան, խմբակային զինուած յանցագործութիւնների դեմ պայքարի անհրաժեշտութիւնը... Նախարարների խորհուրդը որոշում է ստեղծել հանրապետութեան պաշտպանութեան և հասարակական կարգի պահպանութեան յատուկ ստորաբաժանումներ»:

Աւելի յստակ՝ դա Յատուկ գունդն էր, որի առաջնային խնդիրներից էր «սահմանամերձ շրջանների պաշտպանութեան և բնակչութեան անվտանգութեան ապահովումը»։

Մի քանի օր անց՝ 1990-ի Օգոստոսի 29-ին, Գերագոյն խորհրդի նախագահ և երկրի փաստացի առաջնորդ Լևոն Տեր-Պետրոսեանի ստորագրութեամբ Յայոց ազգային բանակը՝ ՅԱԲ-ը, զինաթափ արուեց։

«Ոչ կարգաւորուած խմբերը միշտ մեծ վտանգ են ներկայացնում երկրի կայունութեան և պաշտպանութեան հարցում։ Մեզ պէտք էր բոլոր կռուող տղաներին մտցնել կառոյցների մէջ։ Յատուկ գնդի ձևաւորումը կարծես թէ միակ հնարաւոր լուծումն էր։ Չինուած ջոկատների տղաների մի մասը համածայնեցին մտնել այդ գնդի մէջ։ Նոյնիսկ ուրախացան, որովհետև նրանք ուզում էին ծառայել իրենց հայրենիքին, և դա օրինական ճանապարհ էր, կառավարութեան որոշումով իրենք զէնք էին վերցնում իրենց ձեռքը և ծառայում հայրենիքին»։

«Որպես վարչապետ ես ստորագրեցի հրամանը՝ ստեղծել պաշտպանութեան կոմիտէ, հրամանը կար, չէի հրապարակում, սպասում էի, որ յարմար պահ լինի, Մոսկուայի գլուխը ուրիշ բանով զբաղուած լինի, որ այդ հրամանը տանենք առաջ առանց վտանգելու քաղաքական մեր իրավիճակը։ Եւ դա յաջողուեց, ստեղծուեց Պաշտպանութեան կոմիտէն»,հետագայում ասել է Վազգէն Մանուկեանը։

Խորհրդային **Յայաստանի** ներբգործնախարար (1990-1991) Կարլոս Ղազարեանը ասել է. *«Ես* մեկնեցի Մոսկուա, որպէսզի հիմնաւորեմ Յատուկ գևդի ստեղծման նպատակը։ Այն ժամանակ նախարարը Բակատինն էր։ Կառավարութեան որոշումը կար, բայց Մոսկուան դեռ կար, մենք պարտաւոր *Էիևբ այդ հարցերը կարգաւորել։ Ես Չայաստանի* ղեկավարութեանը՝ Llinb Stp-Պետրոսեան, Բաբկեն Արարբցեան, Վազգեն Մանուկեան, խնդրեցի, որ իմ բացակայութեան ժամանակ շբերթներ, ցուցադրական այլ բաներ չարուեն, որպեսցի ես Մոսկուային կարողանամ ապացուցել, որ գունդը հասարակական կարգի պահպանման նպատակով է ստեղծուած։ Բակատինը սեղանին դրեց թերթը և ասաց. «Դուբ բանա՞կ եք ստեղծում։ Ասացի՝ ոչ, մենք ստեղծում ենք գունդ լանգագործութեան դեմ պայքարը ուժեղացնելու նպատակով»:

Սեպտեմբերի 2-ին ստեղծուեց կազմաւորման հիմնադիր խումբ՝ Վազգէն Սարգսեանի ղեկավարութեամբ։ Նա Գերագոյն խորհրդում հանդէս եկաւ յայտարարութեամբ և կոչ արեց անդամագրուել կառոյցին։ Սեպտեմբերի 3-ին առաջին զինուորագրուողները արդէն շարբեր էին կանգնել Գերագոյն խորհրդի շէնքի մօտակայբում։ Երկու օրում գրուեց 1200 դիմում։ Մանդատային յանձնաժողովը մինչև Սեպտեմբերի 23-ր 2000-ից ընտրեց 800-ին։

Կարլոս Ղազարեան. «Դժուարութիւններ եղան, տղաներից շատերը չէին ուզում, որ գունդը լինի միլիցիայի՝ ՆԳՆ (Ներբին գործերի նախարարութիւն) կազմում։ Դեսոագայում նրանցից շատերը դարձան ՆԳՆ աշխատակիցներ։ Սկզբում չէին ուզում հագուստ։ Մենք միլիցիայի հագուստ չհագցրեցինբ, այլ ներբին զօրբերի։ ՆԳՆ-ն երկու տեսակ հագուստ ունէր»։

Սեպտեմբերի 15-ին Կառլոս Ղազարեանը՝ Վազգէն Սարգսեանի համաձայնութեամբ, Յատուկ գնդի հրամանատար նշանակեց Սերգէլ Առաքելեանին։

Սկզբնական շրջանում գունդը կազմուած էր 26 վաշտից. մայրաբաղաբային վեց վաշտ, որոնք ընդգրկուած էին առաջին և երկրորդ գումարտակներում, մէկ դեսանտային վաշտ և սահմանային յատուկ վաշտեր։ >>>

Աննա ԱՐՂՈԻԹԵԱՆ

Յմայիլը թալիսման է։ Գրաւոր թալիսման։ Յայ միջնադարեան գրականութեան մեջ շատ-շատ են հմայիլների մասին յիշատակումներն ու հմայախօսութիւնների պատառիկները։ Նրանցով տարուած են յատկապես *օկուլտիստական* (խորհրդապաշտական) գրականութիւն ուսումնասիրողները։ Գրաւոր թալիսմանների տեքստերում ամբարուած են հիմնականում առողջացնող բանաձևեր, մոգական գաղտնագրեր, սիմվոլներ (խորհդանիշներ), ապոկրիֆներ, աղօթբներ, հատուածներ Սուրբ գրբից և սրբերի վարքագրութիւնից։

Յինաւուրց հաւատալիքները միշտ են մեզ ուղեկցել՝ մեր պատմութեան որոշ փուլերում ձեռք բերելով նոր ոյժ և մեկնաբանութիւն։ Եւ հարկ եղաւ գրաւոր ամրացնել, աւելին՝ պատկերել այսպես կոչուած «թուղթու գրերը»։ 15-րդ դարի Յայաստանը քաղաքական վայրիվերումներ էր ապրում, ինչը թուլացնում էր եկեղեցական մշակութաբանութիւնը։ Յենց այդ ժամանակ են ծաղկում *օկուլտիստական* գրականութիւնն ու հոսանքները։ Նոյնը կատարուեց Արև-մտեան Եւրոպայում։

Բնական է, որ Ագաթանգեղոսը, Փաւստոս Բիւզանդը, Ղազար Փարպեցին և մեր միւս պատմիչները հանդիմանում էին իրենց ժամանակակից հայերին՝ հեթանոսական պաշտամունքներին կապուած մնալու համար։ Մանդակունին մերկացնում էր երեսպաշտութիւնն այն բրիստոնեաների, ովբեր եկեղեցին ընդունելով հանդերձ՝ հայացքները թեբում էին դէպի հեթանոսական տաճարատեղիներ...

ձմայիլները զարդարուել են մանրանկարչութեան գոհարներով, համաքրիստոնեական սրբապատկերներով։ Պատկերւում էին նաև սրբազան ծիսակարգեր։ Երբեմն ոչ գրագէտ մարդիկ էին գրում ու արտագրում հմայիլների տեքստերը, նրանք այնքան էլ լաւ չէին հասկանում բնագրի իմաստն ու յաճախ աղաւաղում էին միտքը։ Յմայիլի տեքստերը վերաբերում էին կեանքի բոլոր ոլորտներին։ Սակայն ամենից մեծ տարածումն ունէին բուժիչ հմայիլները, որոնք հոգեկան հանգստութիւն էին պարգևում այն մարդկանց, որոնք վախենում էին տեսանելի և աներևոյթ թշնամիներից, հիւանդութիւններից։ Եւ, իհարկէ, բոլորը ձգտում էին ունենալ անձնական թալիսման, սա էլ յանգեցրեց հմայիլների տարածմանը։

Չմայիլները գրւում և տպագրւում էին մինչև 19-րդ դար։ Մատենադարանում հմայիլների 300-ից աւելի նմուշներ են պահպանւում գրբերի և փաթոյթների տեսբով։ Ամենահին նմոյշը, ստեղծուած 1444թ., պահւում էր Վենետիկի Մարչիանա գրադարանում։

ՅԱՏՈͰԿ ԳՆԴԻՑ՝ ՅԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿ

>>> Սեպտեմբերի 24-ին գնդի կազմաւորման ընթացքին ծանօթանալու համար հաւաքակայան այցելեցին Գերագոյն խորհրդի նախագահ Լևոն Տէր-Պետրոսեանը, Վազգէն Սարգսեանը, Վանո Սիրադեղեանը, հոգևորականներ։ Այդ օրը կայացաւ զինուորական քայլերգով ուղեկցուող շբերթ։

«Յասնինք Մասուն, մտնինք Վան՝ Մուշ, Ալաշկերտ, Արդահան»,- երգելով անցնում էին Յատուկ Գնդի ներկայացուցիչները։ Յոկտեմբերի 5-ին տեղի ունեցաւ գնդի երդման հանդիսաւոր արարողութիւնը։ Ներկայ էր նաև վարչապետ Վազգէն Մանուկեանը։

Սերգեյ Առաբելեան. «Առաջինը ես ընդունեցի երդում ամբողջ գնդի առաջ։ Աստուածաշնչի վրայ դնում էինք ձեռբը, միւս ձեռբին բռնած կարդում երդման տեբստը, որից յետոյ ստորագրում»։

Գուրգէն Մելբոնեանը գնդի հրամանատարներից էր. «Յայկական բանակ էր ստեղծւում, հայերէն էինք երգում։ Յրամանները տրւում էին հայերէն։ Յուգ-մունբից բոլորը լաց էին լինում։ Ովքեր համազգեստ ունէին, յատկապէս մեծ մարդիկ, օձիքներ էին կրել։ Սափրուած էին։ Կային որոշ մարդիկ, որոնք չէին ուզում մօրուքներից հրաժարուել։ Ֆիդայութիւնից դառնում էին զինուորական։ Մեծ մասը երդուել էր, որ իրենք իրենց մօրուքները կը սափրեն այն ժամանակ, երբ Արցախը ազատագրուած կը լինի, կը լինի մերը»։

Վազգեն Մանուկեանը ողջոյնի խօսբում ասաց. «Այժմ մենբ ունենբ մեր հանրապետութիւնը։ Այն դեռ լրիւ անկախ չէ։ Բայց մենբ բայլում ենբ այդ ուղղութեամբ և կը հասնենբ բաղաբական, տնտեսական անկախութեան։ Մենբ կ'ունենանբ հզօր պետութիւն, հզօր բանակ, հզօր տնտեսութիւն և կը վերադարձնենբ մեր նախնիների փայլը»։

Այսպէս դրուեց ጓայկական բանակի հիմբը։

Դա այն բանակն էր, որ կերտեց Արցախեան յաղթանակը:

Թաթուլ ՅԱԿՈԲԵԱՆ (ՍԻԻԻԼՆԵԹ)

Այժմ նրա հետքերը կորած են։ հսկ Երևանի Մատենադարանում պահուող ամենահին հմայիլը ծնուել է 1474 թուականին։

«Նոր հանդէսը» ներկայացնում է 16-րդ դարի հմայիլ։ Երկարութիւնը 4 մ 60 սմ է, լայնութիւնը՝ 7սմ։ Գրուած է այնպիսի հնարքներով, որ խանգարի «թուղթ ու գիրը» բացելուն։ Յմայիլի տեքստր տեղտեղ գրուած է անկիւնագծերով՝ վերից վար և հակառակը։ Կարդացւում է աջից ձախ, ձախից աջ։ Տեբստո շարունակվում է եռանկիւնիներում, բառակուսիներում, պատկերուած էջի միջնամասում ու եզրերին։ Այս զարմանահրաշ հմայիլի առանձին հատուածներ զարդարուած են Սբ. Կոյս Մարիամի, Սբ. Կիպրիանոսի և նրա որդի Յուստինիանոսի սրբապատկերներով։ Յիշատակւում է նաև Չարչարանաց Ուրբաթը` գաղտնագրին յատուկ զօրութիւն hաղորդելու hամար։ Նշուած է պատուիրատուի անունը։ Յմայիլի որոշ *դետալներից* կարելի է նաև կռահել հետագայ տէրերի անունները։

(newmag #03)

ARMÉNIE - DIASPORA : QUELLES PERSPECTIVES?

Artush YEGHIAZARYAN

<u>Ndlr</u>: Intervention prononcée dans le cadre de la conférencedébat organisée le 25 novembre 2016 à l'occasion du 30ème anniversaire d'Artzakank. Voir l'intervention d'Alexis Krikorian dans notre édition précédente (N° 208).

La nation arménienne

L'histoire récente de l'Arménie explique bien notre situation actuelle: Au début du XXe siècle la nation arménienne était divisée entre deux empires. Le génocide et la perte d'une bonne partie des terres en Anatolie ont marqué le début d'une nouvelle époque. La partie orientale a été soviétisée et a perdu son indépendance politique acquise seulement deux ans auparavant et la partie occidentale a subi le génocide et a donné naissance à la diaspora. L'Arménie orientale a par conséquent évolué sous l'influence de la civilisation russe alors que la partie occidentale est devenue la diaspora déracinée et a évolué en s'imprégnant des cultures des pays d'adoption. Cette tournure majeure a redessiné la forme et la nature de notre nation.

A la fin des années 80 et au début des années 90, nous avons assisté à une nouvelle vague de nationalisme avec le mouvement Karabagh et à une guerre avec l'Azerbaïdjan. Cela a abouti à l'indépendance de l'Arménie orientale (1991), reconnue par la communauté internationale, et à la libération de l'Artsakh. Ce triomphe a succédé à une période de 700 ans sans victoire majeure et sans Etat souverain. C'est de cela que provient probablement le manque de conscience étatique qui est une condition préalable pour construire un Etat fort.

Ainsi nous avons aujourd'hui ces trois sphères - l'Arménie, l'Artsakh et la diaspora - qui, en gros, constituent la nation arménienne. La question qui surgit alors concerne le rapport et les liens entre ces trois entités. Est-ce qu'il y a vraiment un facteur qui nous unit tous? Mis à part le génocide, y a-t-il un point commun qui fera converger nos regards sur l'avenir?

La République d'Arménie

Certains clament que l'Arménie a obtenu son indépendance seulement sur papier car elle est toujours sous la domination russe. Cet argument peut être soutenu par des faits tangibles. En effet, la plupart des représentants de la classe politique actuelle de l'Arménie fonctionnent dans leurs têtes et dans leurs actions selon le modèle de la défunte URSS. Presque toute l'infrastructure nationale a été vendue à la Russie pendant les 20 dernières années par les gouvernements successifs. Les élites politiques de l'Arménie n'ont pas pu construire un Etat de droit respectueux des droits de l'homme car les clans dirigeants ont été guidés par des motivations économiques personnelles et non pas par des intérêts nationaux. Ainsi, un système oligarchique

hautement inégalitaire a été instauré en faisant accroitre la pauvreté. Le système électoral ne fonctionne pratiquement pas car toutes les élections nationales à partir de 1996 ont été manipulées. Un gouvernement qui n'a pas la légitimité de son peuple devient dangereux pour la sécurité nationale car il ne fait que servir les forces exogènes qui l'ont légitimisé. Ceci explique pourquoi toute la richesse nationale est exploitée par des forces externes alors qu'un tiers de la population vit officiellement sous le seuil de pauvreté.

L'appauvrissement de la population et l'exode massif qui en résulte ont considérablement affaibli l'Etat et notre armée nationale en subit les conséquences. L'Azerbaïdjan profite de cette faiblesse et lance des opérations militaires sans relâche contre l'Arménie et l'Artsakh en fauchant beaucoup de jeunes vies.

La Diaspora

En raison de la divergence des priorités, la Diaspora et la République d'Arménie n'ont pas pu créer des liens forts après l'indépendance. La première priorité de la Diaspora à faire reconnaitre le génocide a fait qu'elle a ignoré l'importance vitale du développement sociopolitique de l'Arménie. Certes, depuis son indépendance l'Arménie a reçu beaucoup d'aide de la part de la Diaspora, mais cette aide a essentiellement été de nature caritative, qui ne résout pas les problèmes et ne contribue pas à construire un Etat viable. Cela est dû probablement à l'absence d'une pensée politique et d'un sentiment d'appartenance. La Diaspora ne s'identifie pas forcément avec l'Arménie orientale car sa patrie et ses terres ancestrales sont en Anatolie.

En y regardant de plus près, très souvent on parle de la Diaspora comme une entité homogène, bien structurée avec un centre de coordination global qui ressemble >>>

POMPES FUNÈBRES GÉNÉRALES

46, avenue Cardinal-Mermillod - 1227 **CAROUGE** 79, route de Saint-Georges - 1213 **PETIT-LANCY**

Tél. 022 342 30 60 - www.pfg-geneve.ch

ARMÉNIE - DIASPORA : QUELLES PERSPECTIVES?

>>> à celui d'un Etat. Ce n'est pas du tout le cas. Elle est tout sauf homogène; elle n'a pas de coordination; elle est fondamentalement multiculturelle, multicommunautaire, d'origines variées et avec des priorités et des buts distincts. Les différents groupes qui constituent une communauté de la Diaspora viennent de différentes parties du globe, chacun apportant avec lui sa propre culture d'origine avec ses coutumes et les éléments culturels propres à la civilisation locale. Tous ces éléments influencent naturellement et fixent les priorités et objectifs de chacun.

Une autre question se pose: Est-ce que la Diaspora peut survivre et garder son arménité sans une patrie, sans un territoire où l'on peut puiser pour se nourrir de la culture de notre origine? Il y en a qui pensent qu'il est tout à fait possible de continuer à exister et à évoluer sans une patrie et un Etat. Cette hypothèse a le droit d'exister, rien que pour les débats. En revanche, beaucoup d'autres, y compris moi-même, pensent qu'une Diaspora est condamnée à une assimilation sans un noyau qui la nourrit. Cette assimilation est un processus qui prend du temps, donc on ne s'en rend pas compte dans un espace de temps limité.

Le processus de la reconnaissance du Génocide a été et est toujours la priorité de la Diaspora. Elle a fait un travail gigantesque. On peut néanmoins constater deux choses: le génocide n'est toujours pas reconnu universellement et nous avons une Arménie dangereusement affaiblie. N'y a-t-il donc pas quelque chose qui ne va pas si l'on considère que nous sommes une même nation? Est-il normal d'avoir autant de pauvreté en Arménie alors que tant de ressources humaines et financières ont été dépensées sur le processus de la reconnaissance? Il ne s'agit pas de dire que la reconnaissance du génocide n'est pas importante, tout au contraire, cela doit demeurer un objectif majeur pour nous tous, mais il y a simplement une question de priorités et de stratégie globale sur laquelle nous devons nous pencher.

Quelle solution?

Quelle perspective ou cause peut nous réunir aujourd'hui et mobiliser nos ressources de manière cohérente selon les priorités? La reconnaissance du génocide ou la guerre au Karabakh peuvent-elles jouer un rôle rassembleur à long terme? Je ne crois pas, car les faits historiques nous démontrent le contraire. Bien que nous puissions nous mobiliser de manière efficace pour une cause très spécifique pendant une durée très courte, comme la guerre de quatre jours (avril 2016) l'a montré, nous perdons l'envie et l'énergie de travailler de manière conséquente, sans pouvoir résoudre les problèmes majeurs.

La reconnaissance du génocide reste une mission très concrète mais elle ne doit pas nous faire oublier l'essentiel. Nous devrions plutôt prendre soin de nos vivants, de nos enfants et de nos seniors qui sont en danger et dans la misère en Artsakh, en Syrie, en Arménie ou ailleurs. La logique voudrait donc qu'il n'y ait pas une autre alternative que celle de construire une Arménie saine et forte qui pourra non-seulement se protéger elle-même et l'Artsakh et créer un environnement qui renversera l'émigration en immigration, mais aussi de prendre soin de la Diaspora et de résoudre la

question du génocide en collaborant avec des Etats puissants. L'Armée azerbaïdianaise dopée par la propagande de haine est entrée dans un village en Artsakh en avril 2016 et a commis des atrocités sur la population civile. Des images vidéos montrent la tête coupée d'un jeune soldat yézidi de l'Armée nationale circulait arménienne qui dans des azerbaïdjanais. C'est donc la preuve qu'un nouveau génocide peut se produire et nous devons pouvoir protéger les citoyens de l'Arménie et de l'Artsakh. Pour cette raison j'insiste sur l'importance de fixer des priorités.

(Photo Scout Tufankjain)

Pendant très longtemps, nous avons inconsciemment adopté une position de victime. Certes, le monde autour de nous comprend notre douleur et compatit; il y en a même qui reconnaissent le génocide, mais ça reste là. Le monde est gouverné par le principe du réalisme qui est renforcé par le langage de la force. Il faudrait donc se mobiliser autour d'une idée et monter en puissance afin de se faire écouter.

La solution est donc la construction d'un seul Etat arménien fort dans la région avec l'Artsakh rattaché à l'Arménie orientale. Avoir un Etat sain et puissant est une condition préalable pour assurer la sécurité nationale. Un Etat puissant implique une population en bonne santé physique et morale, vivant dans un Etat de droit qui assure l'égalité des chances et sert la population avec une justice séparée du pouvoir. Ce sont les conditions vitales pour assurer le développement de l'économie. Les Arméniens sont un peuple travailleur et créatif. Par conséquent, si les conditions décrites cidessus sont réunies, l'on observera en peu de temps une forte immigration vers le pays et une montée en puissance de la nation d'un point de vue globale. La reconnaissance du génocide suivra en peu de temps. Je me permets de citer ici la phrase de Kirk Kerkorian: «La meilleure vengeance pour nous serait d'être bien vivants, être heureux et de construire un Etat puissant sous le nez de la Turquie.» Tout y est dit!

Pour résumer: Penser aux vivants. Vivre au lieu de souffrir! Sortir de la position de victime et devenir acteur, celui qui influence plutôt que celui qui subit ou celui qui réagit. Nous devrions donc acquérir une conscience politique nationale et nous tourner vers l'Arménie et l'Artsakh. Démocratiser les institutions de la Diaspora et de l'Arménie; réussir des élections nationales justes en Arménie et fonder un gouvernement qui représenterait les intérêts de tous les Arméniens. Cet état pourra jouer le rôle de coordinateur au niveau national et se battra sur le plan international pour notre cause!

ปุคอุนุจนับจ

ԾԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ ԱՅՑԵԼԱԾ 2ԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐԻ ՄԵՒԱՐՅԱԳՐՈԳԹԵՆՆ 1 ՆՅՈՎՄԵԱՐՆԵՐ

Մ. Մաշտոցի անւան հին ձեռագրերի գիտահետացօտական Մատենադարան ինստիտուտ 2016 թւականին այցելել է 89 հացար մարդ։ Ինչպես «Արմենպրես»-ի հետ զրոյցում նշել է Մատենադարանի տևօրէնի ժամանակաւոր պաշտօնակատար Վահան Տէր-Ղեւոնդեանը, այցելուների այս ցուցանիշը 3 հազարով գերազանցել է 2015 թւականի տւեալները։ Այցելուներն ամենատարբեր երկրներից են, աշխարhագրութիւնն ամեն տարի ընդլայնւում է: Յայաստան եկած բազմաթիւ զբօսաշրջիկներ անպայման ձգտում են լինել Մատենադարանում, ծանօթանալ այնտեղ ցուցադրւած ձեռագրային գանձերին։ Վահան Տէր-Ղեւոնդեանը նշել է, որ մեծ թւով այցելուներ են գալիս Իսպանիայից, Իտալիայից, Ռուսաստանից։ Այցելուներ կան նաեւ Իրանից, Ֆրանսիայից, Լեհաստանից, Բայկանեան երկրներից, Գերմանիայից, Չինաստանից եւ այլն։

«Ընդգծեմ, որ տարեցտարի Մատենադարան այցելութիւնների թիւն աւելանում է: Ձբօսաշրջիկները գալիս են, թե զբօսաշրջային կազմակերպութիւնների նախաձեռնութեամբ, թե առանձին»,- ասել է Վահան Տէր-Ղեւոնդեանը։

Մատենադարանում աշխատում են զբօսավարներ, որոնք մասնագիտացւած են 6-7 օտար լեզւի գծով։ Այժմ նախատեսւում է իրականացնել մի ծրագիր, որ այլ լեզուների տիրապետող գիտնականները եւս ժամանակ առ ժամանակ աշխատեն զբօսաշրջիկների հետ։

«Մենք այդ ծրագիրն ինչ-որ չափով իրականացրել ենք։ Երբ Իրանի փոխնախագահն էր եկել, մեր աշխատակցուհին, ով տիրապետում է պարսկերենին, հենց այդ լեզւով էլ բացատրեց։ Ներկայում այդ ծրագիրը ցանկանում ենք աւելի կազմակերպւած հիմքերի վրայ դնել։ Այն գիտաշխատողները, ովքեր տիրապետում են, ասենք, լեհերենին հունգարերենին, կարող են այդ երկրներից եկած խմբերի հետ աշխատել հենց իրենց լեզւով»,-ասել է նա՝ ընդգծելով, որ Մատենադարանը ծրագրում է յատել այցելուների՝ խորհրդանշական 100 հազար ցուցանիշը։

Վահան Տէր-Ղեւոնդեանը նշել է, որ Մատենադարանն ակտիւ աշխատանք է իրականացնում ցուցադրութիւնների կազմակերպման ուղղութեամբ։ Այդ տեսանկիւնից նոր մասնաշենքի առկայութիւնը լայն հնարաւորութիւններ է տալիս։ Նախկին 1-2 ցուցասրահի փոխարեն այժմ կայ 10-ից աւելի ցուցասրահ։

ARMÉNIE - DIASPORA : QUELLES PERSPECTIVES?

>>> Comment s'investir en faveur d'une Arménie forte?

Nous pouvons agir dans plusieurs domaines de la société: la politique, la culture, le civisme, l'éducation et l'économie.

- Participer à la surveillance des élections aux niveaux municipal et national. La loi le permet et un certain nombre de représentants de la diaspora ont déjà participé à ce processus.
- Créer des ONG afin de soutenir la société civile ou soutenir les ONG existantes qui font un très bon travail. S'organiser dans les communautés en créant des groupes de travail et de réflexion.
- Ne pas soutenir des projets gouvernementaux qui sont douteux.
- Sur le plan économique, identifier les organisations, comme le BAF (Building and Alternative Future) par exemple, qui créent des emplois durables en Arménie et s'y investir d'une manière ou d'une autre.
- Fonder sa propre organisation (entreprise privée, ONG ou autre). Les coûts de travail et autres dépenses sont minimes par rapport à la Suisse et aux autres pays occidentaux; fonder des start-up est très avantageux. Réalisez vos rêves en créant des entreprises en Arménie!
- Culture civique: Participer comme bénévole aux différents programmes mis en place par l'Etat ou les ONG. Par exemple, des programmes pour la rénovation des sites culturels (églises ou autres), la construction de maisons, hôpitaux, écoles etc.
- Education: Camps d'été comme TUMO; Universités française, américaine, étatiques; Stages; autoformation etc.

Artush YEGHIAZARYAN

«Բազմաթիւ նոր ցուցադրութիւններ եղան վերջին մի քանի տարիներին, օրինակ Նոր ջուղայի ձեռագրերին, արաբատառ ձեռագրերին, պարսկական ձեռագրերին նւիրւած ցուցադրութիւններ։ Մեծ ցուցադրութիւն ունենցանք Չայոց Ցեղասպանութեան 100րդ տարելիցին։ Այս տարի եւս նոր ցուցադրութիւններ ենք նախատեսում, մասնաւորապես, Ղրիմի hայկական մանրանկարչութեանը նւիրած։ Դրանից բացի, նախատեսել ենբ հայ-լեհական ցուցադրութիւն։ Այս տարի լրանում է այն յայտնի հրամանագրի 650-ամեակր, որը ստորագրել է Լեհաստանի թագաւոր Կազիմիրը։ Այդ հրամանագիրը, կարծես, Լեհաստանում հայ համայնքի ծննդեան վկայականը լինէր։ Ահա կր լինի այդ իրադարձութեանր նւիրւած ցու*զադրութիւն, գրբի հրատարակութիւն»*,- ասել է Վահան Տէր-Ղեւոնդեանը։ Նա նկատել է, որ ժամանակին Լւովը մտնում էր Լեհաստանի կազմի մէջ, եւ այդ րնթացբում Լւովը հայկական տպագրութեան հնատիպ կենտրոններից մեկն էր։ Յայ-լեհական ցուցահանդէսին ներկայացւելու են ձեռագրեր, հնատիա գրբեր՝ կապւած այդ ժամանաաշրջանի հետ։

Ընթացիկ տարում նախատեսւած է նաեւ ցուցադրութիւն՝ նւիրւած Լազարեաններին։ Ներկայացւելու են արժէքաւոր նիւթեր՝ կապւած Լազարեանների ժառանգութեան հետ։

(ULh₽)

"Les terres appartiennent à celles et ceux qui l'habitent"

ARTSAKH ROOTS INVESTMENTS (ARI) POUR LE REPEUPLEMENT DE KASHATAGH ET DE SHAHOUMYAN

Les régions de Kashatagh et de (Nor) Shahoumyan qui relient l'Artsakh à l'Arménie sont d'une importance stratégique pour la pérennité de la patrie du peuple arménien. Sans elles, nous risquons de perdre l'Artsakh dont la libération a coûté la vie à des milliers de civils et militaires. Sans l'Artsakh, l'Arménie ne pourrait pas être un pays viable sur les plans stratégique et économique.

Au cours des 70 ans (1921-1993) passés sous le joug de l'Azerbaïdjan soviétique, ces territoires ont été délibérément vidés de leur population arménienne et après la guerre de libération il était naturel que leur repeuplement soit au cœur des préoccupations de tous les Arméniens concernés par l'avenir de l'Arménie.

En 2008, une conférence a été organisée à Berdzor (Latchin) par la fondation Tufenkian (une ONG créée par James Tufenkian de New York) en collaboration avec le gouvernement de l'Artsakh. Le but de cette conférence, assistée par un grand nombre d'organisations de l'Arménie et de la diaspora, était d'élaborer un plan urgent pour le repeuplement rapide de Kashatagh.

Un groupe d'hommes d'affaires arméniens du Liban a répondu présent à l'appel. Après des consultations avec le Premier-ministre de l'Artsakh, ils ont créé en 2009 une société d'investissement sous le nom de *Artsakh Roots Investments* (ARI). Ils sont partis de l'idée qu'il n'était pas possible de peupler la région en se basant uniquement sur la bienfaisance et qu'il était nécessaire d'y faire des investissements pour créer des emplois.

Kashatagh et Shahoumyan sont des régions principalement agricoles dotées de pâturages alpins et de terres fertiles où l'eau est abondante. Avec leur climat favorable, elles ont le potentiel de devenir un grenier pour l'Artsakh mais aussi pour la République d'Arménie.

"L'Arménie et l'Artsakh sont entourés de deux voisins hostiles, la Turquie et l'Azerbaïdjan, et en cas d'un blocus complet, l'Arménie pourrait être confrontée à la famine. Par conséquent, pour faire face à cette menace il serait nécessaire de déployer des efforts afin d'assurer l'indépendance alimentaire du pays ou bien au moins une quantité suffisante d'aliments de base" explique Massis Alexandrian, co-fondateur d'ARI dans une interview accordée à Hasmik Goulakyan en 2016.

ARI a dès lors décidé de soutenir l'agriculture et l'élevage de bétail dans les régions concernées. C'est ainsi qu'un partenariat tripartite a été conclu entre ARI, en tant que prêteur, AgroFund (une fondation locale créée par le gouvernement d'Artsakh pour promouvoir le développement de l'économie agricole) en tant que récipiendaire et le gouvernement de l'Artsakh, garant des prêts. Le modèle fonctionne de la manière suivante:

- Les actionnaires d'ARI prêtent des fonds (minimum USD 25'000) à ARI pour 3 ans à un taux d'intérêt de 6% payable annuellement;
- ARI octroie des prêts à AgroFund en lots de USD 100'000 à un taux d'intérêt de 9% (la différence de 3% couvre les frais administratifs, bancaires, juridiques etc., ainsi que les dépenses de monitoring);
- Les contrats de prêt signés avec AgroFund sont garantis par le gouvernement de l'Artsakh;
- AgroFund attribue des microcrédits (de 3'000 à 3'500 dollars) aux agriculteurs et fermiers à un taux d'intérêt de 6%, la différence de 3% étant prise en charge par le gouvernement.

(Photo Seran, journal officiel de la région de Kashatagh)

Selon la procédure convenue entre les parties, les demandes de prêt sont sélectionnées minutieusement par AgroFund et envoyées à ARI, qui les étudie à son tour et verse les fonds sur le compte d'AgroFund. Chaque été, ARI envoie une équipe de jeunes chargés de suivre le travail d'AgroFund. Ils vont visiter les villages pour s'assurer que les emprunteurs sélectionnés ont bien reçu les fonds et les ont utilisés conformément aux buts mentionnés dans leurs demandes de prêt.

Les dirigeants d'ARI constatent avec satisfaction qu'au cours de six ans de partenariat, AgroFund a systématiquement honoré ses obligations en faisant preuve de diligence et de ponctualité. De surcroît, >>>

ARTSAKH ROOTS INVESTMENTS POUR LE REPEUPLEMENT DE KASHATAGH ET DE SHAHOUMYAN

>>> une formule de gagnant-gagnant a été mise en place: ARI offre au gouvernement de l'Artsakh des conditions d'emprunt favorables que ce dernier n'aurait pas pu obtenir auprès des institutions financières notamment en tant qu'un Etat non-reconnu par la communauté internationale; permet aux agriculteurs et fermiers de développer leur exploitation grâce à des crédits à un taux raisonnable étant précisé que les taux pratiqués par les banques locales s'élèvent à plus de 20%; donne la possibilité aux actionnaires-investisseurs de recevoir des rendements supérieurs aux taux proposés par la plupart des banques; et contribue conjointement avec ses partenaires au repeuplement et au développement durable de Kashatagh et de Shahoumyan.

94% du bétail acquis par les fermiers à Kashatagh et Shahoumyan a été financé par ARI (photo ariroots.com)

Six ans après le début des opérations d'ARI, ses fondateurs peuvent être fiers des résultats: le nombre d'actionnaires est passé de 18 à 180 dont un certain nombre proviennent des pays autres que le Liban, et le capital initial de USD 300'000 s'est multiplié pour atteindre USD 4 millions en 2016. Notons également l'impact spectaculaire des investissements sur le terrain. En effet, la croissance démographique durant cette période a été de 24%. 1037 familles dans 199 villages ont bénéficié des microcrédits d'ARI et quelques 3000 attendent encore leur tour. Les prêts d'ARI ont financé l'achat de 1578 vaches, 402 moutons, 475 ruches et ont permis également de cultiver 3922 hectares de blé, 7414 hectares d'orge et de construire des serres sur 1440 m².

Malgré le contexte politico-militaire instable dans lequel évolue l'Artsakh et la guerre d'usure menée par l'Azerbaïdjan sur la ligne de front, les actionnaires d'ARI sont déterminés à poursuivre leur objectif. "Nous savons que nous courons un risque, mais si nous ne prenons pas ce risque maintenant, demain nous perdrons ces terres car les terres appartiennent à celles et ceux qui l'habitent" dit Massis Alexandrian.

Pour la première fois dans l'histoire de la diaspora, un si grand nombre d'hommes d'affaires venant de pays et d'horizons différents se sont réunis autour d'un

LOCALITÉS ET BIENS CULTURELS ARMÉNIENS DANS LA TURQUIE OTTOMANE. UN PATRIMOINE EN DESTRUCTION

par Haroutioun Khatchadourian, Lucie et Patrick Aslanian, Jean Michel

Publié par l'Union Internationale des Organisations Terre et Culture (contact@otc-france.org)

Cette étude présente un inventaire partiel des biens cultuels arméniens de la Turquie ottomane à la veille du génocide. Il s'agît là d'une réactualisation, par comparaison avec les listes constituées en 1921 par Téotig, d'un inventaire établi entre 1913 et 1915 par le Patriarcat arménien de Constantinople à la demande du gouvernement ottoman. Ce travail permet de localiser avec précision les toponymes de plus d'un millier de localités arméniennes réparties dans seize vilayets de l'Empire ottoman. Bien que non exhaustif, en raison de la situation politique que connaissaient les Arméniens dans les provinces orientales de l'Empire à la veille de la Grande Guerre, cet inventaire témoigne de la densité et de la richesse d'un patrimoine séculaire dont nous sommes aujourd'hui témoins de la disparition. L'ouvrage comprend l'inventaire proprement dit, avec des photographies de monuments, de nombreuses cartes en couleurs ainsi que des index toponymiques en turc ottoman et moderne qui guident le lecteur dans ses recherches, et un chapitre introductif sur les destructions. Alors même que la falsification des informations sur l'état du patrimoine arménien en Turquie est à l'œuvre dans de nombreux médias et sites internet officiels turcs, il nous semblait indispensable de révéler l'ampleur de ces destructions. Comme l'y engage la demande publiée le 13 avril 2015 par le «Collectif 2015: réparation» sur le site collectif2015.org, il est urgent que s'ouvre enfin la voie de la réparation et de la restitution des biens nationaux arméniens confisqués par l'État turc, à charge pour ce dernier de prendre à cet effet toutes les mesures nécessaires.

objectif commun, celui du développement de l'Artsakh, en s'appuyant sur une culture d'entreprise productive ainsi qu'une gestion saine et transparente.

"Nous avons commencé nos activités avec quelques réserves mais nous étions en même temps conscients qu'il serait très dangereux de rester les bras croisés et de ne rien faire. Tout ce qu'on peut faire pour notre patrie comprend forcément un côté dangereux, mais nous devrons avoir le courage de surmonter ces dangers" conclut Massis Alexandrian.

Pour plus d'informations sur ARI vous pouvez visiter www.ariroots.com ou suivre la page Facebook https://www.facebook.com/ARI-Artsakh-Roots-Investment-313870358808748/?fref=ts ■

Maral Simsar

(Depuis 2014, ARI a lancé un autre projet qui fera l'objet d'un second article à paraître dans notre prochain numéro)

QUE FAITES-VOUS CET ÉTÉ?

Envie de vacances instructives et enrichissantes? Vous avez toujours souhaité apprendre l'arménien ou parfaire vos connaissances de la langue, la littérature, l'histoire et la culture arméniennes? Seriez-vous tentés par un séjour linguistique pas loin de chez nous dans une ambiance décontractée vous permettant d'allier l'utile à l'agréable? Vous avez plusieurs possibilités dont deux sont présentées ci-après. Vous pouvez surement trouver d'autres offres en faisant une petite recherche sur la toile

UNIVERSITÉ DE VENISE COURS INTENSIF D'ETE DE LANGUE ET CULTURE ARMENIENNES

Le Cours intensif d'été de Langue et Culture Arméniennes offert par l'Association "Padus-Araxes", en collaboration avec le «Studium Marcianum» de Venise, aura lieu du 1er au 18 Août (Examens: 19 août; Arrivées: 30 et 31 juillet; Départs: 20 et 21 août.

Le cours est réparti sur quatre niveaux: des débutants absolus aux avancés. Les leçons sont tenues le matin du Lundi au Vendredi pendant cinq heures. L'ASSIDUITE Y EST OBLIGATOIRE. Des initiatives culturelles variées seront offertes dans l'après-midi: visite du Monastère Mékhitariste sur l'île de St. Lazare et du quartier arménien de Venise; participation à la fête de l'Assomption avec la bénédiction des raisins à St. Lazare; conférences tenues par des spécialistes de l'Université dans le domaine arménien.

Des cours à libre accès, de danse arménienne et de doudouk seront aussi offerts.

Un logement est offert aux participants à Venise même.

Pour informations détaillées concernant le cours, l'hébergement et les prix, envoyer un message à: daniela@padus-araxes.com ou benedettacon@gmail.com

COURS INTENSIFS D'ARMÉNIEN OCCIDENTAL À LONDRES, ÉTÉ 2017

Le Programme des Études Arméniennes est une institution académique basée à Londres dont l'objectif est de promouvoir la langue arménienne occidentale et les études arméniennes au Royaume-Uni, en Europe, et

à travers le monde. Il est soutenu par la Fondation Calouste Gulbenkian.

Depuis sa fondation en 2012, le Programme des Études Arméniennes organise des cours de langue arménienne occidentale pour des étudiants de niveau élémentaire, intermédiaire, et avancé. Le Programme organise également des événements académiques tels que des conférences et des débats, et a récemment commencé à offrir, en été, des cours intensifs de langue arménienne à trois niveaux durant un mois.

La perspective des responsables est de créer une institution qui s'occupe des besoins intellectuels et culturels des communautés arméniennes à travers le monde.

Les cours sont dispensés en anglais sous la direction de Dr. Krikor Moskofian et auront lieu cette année:

Niveau élémentaire: du 3 au 27 juillet Niveau intermédiaire: du 31 juillet au 24 août Niveau avancé: du 5 au 29 juin

Arveau avance: da 5 au 25 juin

Renseignements: www.progarmstud.org.uk k.moskofian@progarmstud.org.uk

ET POUR VOS ENFANTS?

Avez-vous pensé à une colonie de vacances arménienne où vos enfants tisseront des liens avec d'autres enfants de leur âge dans une ambiance arménienne? Il en existe trois dans la Haute Savoie à une heure de route de l'Arc lémanique:

A Seytroux du 7 au 25 juillet 2017 pour les enfants âgés de 7 à 15 ans Organisation: UGAB France http://ugabfrance.org/programs/colonie-de-vacances/

A Bellefontaine

- Séjour enfants 7 à 15 ans
- Camp rayonnant pour adolescents (14-15 ans)
- Camp itinérant pour adolescents 15 ans et plus (Les dates ne sont pas encore annoncées) Organisation: Croix Bleue des Arméniens de France http://www.croixbleue-france.com/fr/les-sejours

Centre la Source à Thollon-les-Mémises

Séjour enfants 6 à 12 ans - du 11 à 25 juillet Séjour pré-ados 13/14 ans - du 11 à 25 juillet Organisation: Union des Eglises Evangéliques Arméniennes de France http://www.lasource.asso.fr/ >>>

PREMAT S.A.

IMPORT & EXPORT

9, RUE DES ALPES

CH - 1201 GENEVE TEL. 022 731 69 35

QUE FAITES-VOUS CET ÉTÉ?

>>> SÉJOURS EN ARMÉNIE

Quel meilleur moyen de donner un nouveau sens à votre identité arménienne sur les plans spirituel, culturel et intellectuel que de faire un séjour de volontariat ou de stage dans la mère-patrie? Le choix est vaste et nous vous en présentons quelques-uns.

BIRTHRIGHT ARMENIA

Birthright Armenia fut fondé en 2003 par Edele Hovnanian avec l'idée que tout Arménien a par sa naissance le droit de venir voir l'Arménie, mais aussi de faire l'expérience des différentes facettes de sa patrie.

L'organisation offre l'opportunité aux jeunes de la diaspora arménienne âgés de 20 à 32 ans de renouer avec la terre de leurs ancêtres. Les participants du programme doivent valider au moins 30 heures de volontariat par semaine, ils ont l'opportunité de vivre avec une famille d'accueil locale, d'améliorer leur arménien, de rencontrer et d'interagir avec d'autres participants venant du monde entier, de voyager lors des excursions tous les week-ends et gagner en connaissances et éducation au sujet du pays et de la culture au travers de nos forums et rassemblements.

Pourquoi passer des heures à faire d'interminables recherches, à enquêter et à comparer les différentes opportunités de stage alors que *Birthright Armenia* peut vous en offrir une dès maintenant en Arménie? Quoi de mieux pour enrichir votre expérience de stage que de collaborer avec des confrères, dans un pays en développement? Les anciens volontaires sont nombreux à avoir senti qu'en Arménie, leur travail compte. Quel que soit votre domaine de prédilection, venez en Arménie récolter les fruits de votre travail volontaire.

Grâce à *Birthright Armenia*, les jeunes arméniens du monde entier ont l'opportunité d'entrer en contact avec la langue arménienne et ce, quel que soit leur niveau, qu'ils soient complètement débutants mais prêts à relever le défi, ou bien qu'ils parlent déjà couramment l'arménien et cherchent à approfondir leur connaissance de la littérature.

Informations: www.birthrightarmenia.org info@birthrightarmenia.org

ORGANISATION TERRE ET CULTURE

Créée en 1978, l'*Organisation Terre et Culture* a pour objectif la valorisation du patrimoine culturel arménien, animée par la conviction que la défense de l'identité passe par un lien rétabli avec les lieux dépositaires de la mémoire et du patrimoine.

Pionnière dans le domaine du volontariat d'été, elle s'est faite connaître notamment par ses campagnes de res-

tauration de monastères dans le nord de l'Iran, et de réhabilitation de l'habitat traditionnel en Syrie du nord. A partir de 1989 elle a étendu son action en Arménie, puis en Artsakh, répondant aux besoins de reconstruction dans les zones sinistrées, de développement socio-économique, et de santé publique de la population, principalement au travers du programme de réhabilitation de l'hôpital de Chouchi.

Terre et Culture a été la première organisation arménienne à réaliser sur le terrain des campagnes de travail dés 1977. Depuis plus de 30 ans elle organise des campagnes d'été qui ont permis à de nombreux volontaires originaires de divers pays de participer à des actions concrètes dans la pluralité du pays arménien, avec l'objectif de (re)nouer des liens avec son patrimoine culturel.

Les campagnes de *Terre et Culture* ne s'inscrivent pas dans le cadre d'une action humanitaire, ni uniquement dans une perspective d'aide au développement. Elles ambitionnent de permettre à un peuple dispersé de renouer avec sa géographie et son histoire ; de faire prendre conscience à chacun de l'importance de préserver ou de sauver, où qu'il se trouve, un patrimoine à mettre en valeur et, en bien des lieux, menacé ou délaissé ; de fournir à tous, à travers des actions ciblées et concrètes, l'occasion de faire preuve d'une solidarité et d'un engagement dont la signification soit à la mesure des épreuves de la nation arménienne.

(Extraits d'un article de diasporamag.com)

Pour des informations sur les réalisations, les projets en cours et les campagnes prévues, vous pouvez consulter www.terreetculture.org

ARMÉNIE, TERRE DE VIE 2017

Si vous souhaitez participer à un projet humanitaire unique en Arménie avec un groupe de 30 jeunes bénévoles, vous pouvez rejoindre la 4ème édition de ARMÉNIE TERRE DE VIE de l'UGAB Jeunes Paris

- du 29 Juillet au 20 Août 2017 -

1 projet humanitaire, 3 missions, 30 jeunes, pendant 3 semaines, et un nombre incalculable de souvenirs ancrés à jamais!

ปุคอนุจนับจ

ILS ÉTAIENT PLUS DE 200 ...

Ce 12 février 2017, en ouvrant les portes de l'Eglise et du Centre arménien à Troinex, un événement extraordinaire s'est produit.

Les Arméniens ont reçu les Troinésiens "comme à la maison". En matinée ils ont accueilli les Troinésiens à la messe dominicale puis, l'après-midi, ils ont offert:

- À boire (du vin arménien)
- À manger (douceurs et salés cuisinés par les dames arméniennes)
- À voir (bibliothèque, exposition de costumes arméniens sur mannequins, l'église, les salles)
- À voir et entendre (concert de musique de chambre dans l'église, chants arméniens et danses folkloriques dans la grande salle)
- À acheter (miel, herbes et savons d'Arménie, livres d'art et d'histoire)

Le maire - Monsieur Guy Lavorel, le président du conseil municipal – Monsieur Jean-Jacques Duquesne, plusieurs élus et plus de 200 Troinésiens ont parcouru notre petite Arménie locale avec ses diverses marques de notre culture, en goûtant à l'hospitalité arménienne, en découvrant des espaces dont ils ne soupçonnaient ni l'existence, ni la taille, ni le charme.

L'émotion, l'étonnement, l'admiration et la convivialité ont comblé les visiteurs et récompensé tous ceux qui ont œuvré pour faire de cette journée un succès total. Ce succès est exprimé par Monsieur Duquesne dans son message dont nous reproduisons un extrait:

"... Ces portes ouvertes furent un moment d'une rare intensité, entourés comme nous l'avons été par d'aussi belles personnes.

Grâce à vous, nos liens sont maintenant tissés pour longtemps et il est certain qu'un tel événement va en appeler d'autres, tout autant enthousiasmants ...."

QUE FAITES-VOUS CET ÉTÉ?

>>> <u>Au programme</u>: rénovation d'une école primaire dans la région de Tavush, prévention santé dans plusieurs orphelinats, et prévention environnement dans la région; le tout complété par des visites culturelles, dans une ambiance jeune et dynamique!

Pour recevoir les infos pour le dossier de précandidature, et pour toute information supplémentaire sur le voyage, et les missions précédentes: lerna.bagdjian@gmail.com

Attention, les places sont limitées!

Lerna Bagdjian, pour ATDV'17 lerna.bagdjian@gmail.com whatsapp: +569 6648 7224

TUMO: UNE EXPÉRIENCE UNIQUE POUR LES ADOLESCENTS EN ARMÉNIE

En été 2016, le camp TUMO a accueilli plus de 175 adolescents de 20 pays différents. Au cours de six semaines, ces ados ont noué des amitiés durables tout en acquérant des connaissances et des expériences enrichissantes.

Le Camp TUMO donne la possibilité aux jeunes âgés de 12 à 18 ans d'explorer (et de dépasser) les limites de leur potentiel dans les domaines clés du monde numérique d'aujourd'hui. Au Camp TUMO, les adolescents peuvent construire des robots, créer des sites web, concevoir des jeux, réaliser des films et de manière générale se diriger où leur curiosité les amène.

Les ados peuvent participer au camp pour une à six semaines (de 19 juin au 29 juillet). L'hébergement, les repas et le transport quotidien sont assurés par les organisateurs. Outre les ateliers, qui ont lieu le matin, diverses activités sont proposées pour les après-midis et les week-ends.

Pour de plus ample informations, vous pouvez consulter www.tumo.org/camp ou bien contacter ani.gharabaghtsyan@tumo.org

Enfin, nous ajouterons que cette journée fut également l'occasion d'une collaboration totale entre tous les organes de notre communauté. L'union a fait notre force, gardons-le en mémoire !

DP

Tél. +41(0)22 785 01 85

15, ch. Pré-de-la-Fontaine 1217 MEYRIN Fax +41(0)22 980 02 37 E-mail big-net@big-net.ch

www.big-net.ch

ZIRAN pierrot hans Schaffhauserstrasse 30 CH-8006 Zürich + 41 44 241 41 31 + 41 79 666 01 26 - Notre Magasin Arménien Voyages en Arménie - Vente de produits d'Arménie Promotion de travaux payés - Entraide sociale ... Rencontres culturelles info@ziran.ch - www.ziran.ch

ՅՈՎՅԱՆՆԵՍ ԱՅՎԱՉՈՎՍՔԻԻ 200-ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ՝ ԵՈԻՆԵՍՔՕ-Ի 2017-Ի ՅԻՇԱՐԺԱՆ ՏԱՐԵԹԻԻԵՐՈԻՆ ՇԱՐՔԻՆ

«Արմենփրես» կը հաղորդե, որ նշանաւոր ծովանկարիչ Յովհաննես Այվազովսբիի ծննդեան 200-ամեայ յոբելեանը ընդգրկուած է ԵՈԻՆԵՍՔՕ—ի 2017-ի յիշարժան տարեթիւերու շարքին մեջ։ Այս մասին լրագրողներուն տեղեկացուցած է Յայաստանի Յանրապետութեան մշակոյթի նախարարի տեղակալ Ներսես Տեր Վարդանեան։ Անոր համաձայն, այդառիթով տարբեր երկիրներ եւս (Այվազովսբին իրկենսագրութեամբ տարբեր երկիրներու հետ կապւած է, ինչպես՝ Ռուսիոյ եւ Լեհաստանի) ձեռնարկներ եւ ցուցահանդեսներ կազմակերպելու նախաձեռնութիւններով հանուն եկած են։

«Յայաստանը՝ իբրեւ նախաձեռնող կողմ, ունի իր ծրագիրները. կը նախատեսուի մեծ ցուցահանդէս կազմակերպել։ Միացեալ ծրագիրներ ունինք Ռուսիոյ հետ, եւ ներկայիս բննարկումներ տեղի կ՛ունենան *Lեհաստանի հետ»*, յայտնած է փոխնախարարը։ Ներսէս Տէր Վարդանեան, խօսելով ԵՈԻՆԵՍՔՕ-ի պատմամշակութային ժառանգութեան ցանկերուն մեջ հայկական լուշարձաններու ներկայացման մասին, նկատած է, որ ներկայիս աշխատանքներ կր տարուին այլ երկիրներու հետ միացեալ դիմումներ կազմելու կարելիութիւնները օգտագործելու ուղղութեամբ: «Միացեայ դիմումներ ներկայացնելու ուղղութիւնը յատկապես վերջին շրջանին մեծ թափ կը ստանալ, ԵՈԻՆԵՍՔՕ-ի կողմէ այ մեծ հետաքրբրութիւն կայ այդ առնչութեամբ։ Միացեայ դիմումներու տարբերակներ կր քննարկուին նաեւ դրացի երկիրներուն` Իրանի ու Վրաստանի հետ, եւ Յունաստանի *ու Կիպրոսի»*, աւելցուցած էՏէր Վարդանեան։

Յայաստանի Յանրապետութեան արտաքին գործոց նախարարի տեղակալ Աշոտ Յովակիմեան իր կարգին նշած է, որ Քոչարի աւանդական խմբապարը՝ լրամշակուած տարբերակով, պիտի քննարկուի ԵՈԻՆԵՍՔՕ-ի ոչ նիւթական ժառանգութեան պաշտպանութեան կոմիտէի 2017-ի շրջափուլին։ Փոխնախարարին համաձայն, ներկայիս հայկական կողմին հիմնական ուշադրութիւնը այդ դիմումին շուրջ է։

Зայաստանի Յանրապետութեան մեջ ԵՈԻՆԵՍՔՕ-ի ազգային յանձնախումբի գլխաւոր քարտուղար Վահրամ Կաժոյեան, անդրադառնալով նշեալ կառոյցի մշակութային ժառանգութիւնը արձանագրելու դիմումներու ներկայացման ընթացակարգին, նշած է,

DÉBUT D'ANNÉE 2017 SPECTACULAIRE POUR LA FONDATION SEMRA PLUS

La Fondation SEMRA^{PLUS} qui, depuis bientôt trente ans, collabore au développement et à la modernisation de l'Hôpital pédiatrique Arabkir à Erevan, vient d'arrêter un programme particulièrement dense et attractif. Il s'agit en effet de recueillir des fonds pour les diverses actions en cours. Tout cela au profit des enfants malades en Arménie.

<u>Dimanche 26 mars</u>, à 17h00, à l'aula du Collège Thurmann, à Porrentruy:

Première mondiale de 4 films tournés en 2016 en Arménie par Jacques Daucourt et son équipe (entrée libre mais « chapeau de sortie » et débit de boissons au bénéfice de SEMRAPLUS)

<u>Dimanche 23 avril</u>, à 10h30 et 16h00, deux concerts exceptionnels au bénéfice de SEMRA PLUS

Dans le cadre de **PIANO A PORRENTRUY**, dans la Grande Salle de l'Inter:

Le Quintette à cordes de la Philharmonie de Berlin avec Christiane Baume-Sanglard, Dana Ciocarlie, LilitGrigoryan (piano), Frédéric Rapin (clarinette) Véronique Rapin (mezzo /soprano)

10h30: Mozart

16h00: Mozart, Beethoven, Brahms, Ravel , Elmas.

(Entrée libre mais «chapeau de sortie » + débit de champagne et de spécialités arméniennes, vente de gravures au bénéfice de SEMRA^{PLUS)}

որ ատիկա կրնայ ընել միայն ԵՈԻՆԵՍՔՕ-ի հարցերով Յայաստանի Յանրապետութեան ազգային յանձնախումբը։ «Ոչ մեկ կազմակերպութիւն, գերատեսչութիւն, թանգարան կրնայ դիմում ներկայացնել։ Անոնբ կրնան առաջարկ եւ գաղափար ներկայացնել նախարարութեան եւ յանձնախումբին, բայց դիմում ներկայացնել չեն կրնար», ըսած է Վահան Կաժոյեան՝ անդրադառնալով Որդան կարմիրը ԵՈԻՆԵՍՔՕ-ի ցանկին մեջ ներառելու մասին մամուլի հրապարակումներուն։

ԵՈԻՆԵՍՔՕ-ն, Կաժոյեանի համաձայն, երեք յանձնախումբ ունի` համաշխարհային ժառանգութեան, ոչ նիւթական մշակութային ժառանգութեան եւ մարդկութեան յիշողութեան ցանկերը։ Կաժոյեան տեղեկացուցած է, որ առաջինին մէջ Յայաստանէն 3 արձանագրուած դիմում կայ, երկրորդին՝ 4 եւ մարդկութեան յիշողութեան ցանկին մեջ՝ 3: *«Ներկայիս* գաղափար կայ կեդրոնանալու համաշխարհային ժառանգութեան ցանկի համալրման ուղղութեամբ, որովհետեւ ասիկա նիւթական եւ շօշափելի է եւ միանշանակ կը նպաստէ զբօսաշրջութեան աճին։ ԵՈԻՆԵՍՔՕ-և մարդկութեան յիշողութեան ցանկը իրականացնելու եւ ուխտի տրամադրութիւններուն եկթարկելու աշխատանքներուն սկսած է։ Ասիկա ցանկ մրն է, որուն մէջ կր ներգրաւուին արխիւներ եւ պատմական փաստաթուղթեր։ Մատենադարանի ամբողջ հաւաբածոն, Արամ Խաչատուրեանի շարժապատկերներու համար գրուած երաժշտութիւնը եւ Բենիամին Մարգարեանի աստղագիտական ուսումնասիրութիւններու Բիւրականի հաւաբածոն եւս այս *զանկին մաս կր կազմեն»*, լայտնած է ազգային յանննախումբի գլխաւոր քարտուղարը:

(น2าน4)

LORSQUE LES JEUNES S'ENGAGENT EN FAVEUR DU DÉVELOPPEMENT COMMUNAUTAIRE!

Comment engager les jeunes dans le développement de leurs communautés? La question n'est pas des plus simples. Pourtant, nous pensons en avoir trouvé une réponse!

Depuis septembre 2015, la Fondation Humanitaire Suisse KASA met en œuvre le projet «Les jeunes en faveur du développement», qui vise à promouvoir la coopération entre les jeunes et les collectivités locales dans le cadre d'un développement communautaire.

Au cœur de son action figure la notion de «développement mené par les jeunes» (*«youth-led development»*), car à KASA, on croit profondément au pouvoir des jeunes à trouver des solutions appropriées et innovantes aux problèmes et aux défis communautaires.

Rencontre avec le chef adjoint du village de Burakan

À l'heure actuelle, le projet réunit 20 jeunes de 17 communautés d'Arménie, dispersées dans 6 de ses régions (Aragatsotn, Siounik, Chirak, Lori, Gégharkounik et la capitale Erevan). Participation de la jeunesse, gestion de projets, collecte de fonds, entrepreneuriat social : les formations proposées aux participants dans le cadre du projet visent à leur fournir les outils nécessaires à une meilleure réalisation de la mission dont ils ont décidé de se charger. Les visites d'introduction dans des communautés, en plus de préconiser auprès des autorités locales le rôle du développement mené par les jeunes, leur ont permis de prendre connaissance d'autres réalités que celle de leur communauté propre, ainsi que d'approches différentes à des problèmes similaires. Enfin, la coopération avec les représentants de leurs propres collectivités pour identifier les besoins communautaires et trouver des solutions conjointes a servi aux jeunes de première expérience pratique! Hripsimé, représentante de Krachen, a par exemple coopéré avec sa collectivité locale pour construire le tout premier arrêt de bus de son village, dont ils avaient grandement besoin.

Par ailleurs, 9 des projets présentés par les jeunes ont été financés dans le cadre du projet et sont en cours de réalisation. « Le jardin comme plate-forme

LE HAUT-KARABAGH N'EST PLUS. VIVE L'ARTSAKH!

Le lundi 20 février, la République du Haut-Karabagh a tenu un referendum portant sur une proposition de réforme constitutionnelle. A l'issue du scrutin auquel 76,4% des électeurs ont participé, le « oui » l'a largement emporté par 87,6% des suffrages exprimés contre 9,7% d'opinions défavorables 2,7% de bulletins blancs ou nuls.

Le régime de la République du Haut-Karabagh va donc laisser place à un régime présidentiel : dès la promulgation de la réforme, le gouvernement sera directement dirigé par le Président et la fonction de premier Ministre disparaît.

Parmi les nouvelles dispositions constitutionnelles qui entreront en vigueur dès la promulgation de la nouvelle constitution, on note le changement de nom officiel du pays qui s'appellera désormais « République d'Artsakh ».

(Extrait d'un article France-Karabagh.fr)

ATTENTION Nouvelle adresse d'ARTZAKANK

ՈԻՇԱԴՐՈԻԹԻԻՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ-ի նոր հասցեն՝

58, rue de la Terrassière CH - 1207 GENEVE

La case postale n'est plus en service Փոստարկղը այլեւս գործածելի չե

de participation », qui en est un, vise à amener les membres et les autorités locales du village de Burakan à coopérer étroitement à travers la mise en place d'une stratégie de gouvernance participative. Laquelle sera exercée dans un espace spécialement rénové à cette fin : le jardin communautaire.

Le succès du projet «Les jeunes en faveur du développement» prouve que les jeunes sont dotés d'un immense potentiel inexploité, qui pourrait être utilisé pour le développement des communautés.

Reste que plusieurs conditions préalables doivent être réunies pour y parvenir. Tout d'abord, les autorités locales devraient préparer et engager les jeunes dans les problématiques liées au développement communautaire. Les jeunes, à leur tour, devraient saisir l'opportunité d'apprendre des autorités locales. Enfin, les jeunes et les collectivités locales devraient, de part et d'autre, être prêts à mieux comprendre leurs besoins réciproques et la manière dont les réponses à ceux-ci pourraient servir au mieux les intérêts de la communauté.

Précisons que ce projet est financé par l'Ambassade des Pays-Bas à Tbilissi.■

ՉԱՅ ԹԱԳԱԻՈՐԸ ՈՐ ԴԱՐՁԱԻ ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԱՏՐԻՏ ՔԱՂԱՔԻ ՏԻՐԱԿԱԼ

Յայ արքաներէն քիչերու ճակատագիրը այնքան հետաբրբրական եղած է, որքան Յայկական Կիլիկիոյ վերջին թագաւոր Լեւոն Լուսինեանինը։ Անոր կեանքին ընթացքին եղած են վերելքներ ու վայրէջքներ, անակնկալներ ու անսպասելի իրադարձութիւններ, որոնցմէ ամենամեծը Կաստիլայի թագաւոր Խուան Ա.-ի ընծան էր։ Այս մասին *Սփութնի*ք կայքէջին մէջ կը գրէ Լիլիթ Յարութիւնեան։

Պատմական փաստերը կ'ապացուցեն, որ Եւրոպացի թագաւոր մը իսկապես ամեն ինչի կարող էր, օրինակ` իր թագաւորութեան պատկանող կարեւորագոյն քաղաքներեն երեքը նուիրել մեկ այլ թագաւորի՝ առանց նոյնիսկ իր ժողովուրդեն թոյլտուութիւն խնդրելու։ 14-րդ դարուն ճիշդ այդպես վարուեցաւ Կաստիլիայի թագաւոր Խուան Ա.-ը` թագաւորութեան երեք լաւագոյն քաղաքները՝ Մատրիտը, Անդուխարն ու Վիլա-Ռեալը (այժմ Սիւտատ-Ռեալ) նուիրելով հայ թագաւոր Լեւոն Լուսինեանին, որուն վիճակւած էր դառնալ Կիլիկեան Յայաստանի վերջին թագաւորը։

Կիլիկեան Ղայաստանի թագաւորը

Լեւոն Ե.-ը, որ կը սերէր տը Լուզինեան ընտանիքի կիպրոսեան ճիւղէն, բաւական դժուար, սակայն միեւնոյն ժամանակ հետաքրքրական ճակատագիր ունեցած է։ Լեւոն Ե.-ի հօրեղբօր` Կիլիկիոյ թագաւոր Գվիդոնի սպանութենէն ետք Լուզինեաններու տոհմը շուրջ 30 տարիով հեռացած էր իշխանութենէն։ Դեռ մանուկ հասակէն Լեւոնը մօր եւ աւագ եղբօր հետ ստիպուած էր Կիլիկիոյ թագաւոր Կոնստանտինի դաժան սուրէն փրկուելու համար հարազատ Կիլիկ-իայէն փախչիլ Կիպրոս, որուն տիրակալը անոնց ազգականն էր։

Մի քանի տասնամեակ անց, արդեն Կոնստանտինի գահընկեց ըլլալեն ետբ, հայ թագաւորները խնդրեցին Լեւոնեն գահ բարձրանալ։ Ան համաձայնեցաւ, սակայն հարազատ Կիլիկիա վերադառնալու ճանապարհը կ'անցներ Կիպրոսի եւ ճենովայի միջեւ բռնկած պատերազմական շրջանեն։ Ապագայ թագաւորը նոյնիսկ գերի ինկաւ, այնտեղեն կրցաւ դուրս գալ միայն այն ժամանակ, երբ մեծ գումար վճարեց...

Կիլիկեան թերակղզին հասնելով՝ Լեւոնը գաղտնի լեռնային կածաններով վարձկան-զինուորներու ջոկատի ուղեկցութեամբ հասաւ Սիս, ուր 1374 թուականի ամրան «թագադրուեցաւ»։

Սակայն ան երկար չկառավարեց։ Աւելի բիչ, բան մեկ տարի անց քաղաքը պաշարեցին մեմլուքները... Թշնամիին զօրքը անդադար պարտութիւն կը կրէր, սակայն Սիսի մեջ վրայ հասած սովն ու պաշտպաններու սպառած ուժերը վիրաւոր արքային ստիպեցին յանձնուիլ։ Լեւոնին ընտանիքը, Պօղոս կաթողիկոսին եւ բսան հայ իշխաններու հետ տարին Գահիրէ։ Յետագային կաթողիկոսն ու իշխանները հայրենիք վերադառնալու թոյլտուութիւն ստացան, իսկ Լեւոնը ազատելու խնդրանքով դիմեց Յռոմի Պապին ու տարբեր պետութիւններու թագաւորներուն։ Շատերը արձագանգեցին, սակայն չյաջողեցան ազատել արքան։

Նախանշա՞ն, թէ սովորական զուգադիպութիւն

Այն ժամանակ, երբ ֆրանսացի վանական, ուխտաւոր ժան Դարդելն ու զինակիր Սոհլետ Դիւլկարտը Կաստիլիա եկան իրենց արքայ Լեւոն Ե.-ը ազատելու խնդրանքով, սպանացի թագաւոր Խուան Ա.-ը վերջին հրաժեշտը կու տար իր երիտասարդ կնոջ, որ մահացեր էր ծննդաբերութեան ժամանակ։ «Յիդալգոներուն հիդալգոն, ասպետներուն ասպետը, քաջարի զինուորը, խոնարհ ու ճշմարիտ քրիստոնեան, փառահեղ ճգնաւորը եւ հպարտ կաստիլացին» լսեց հայկական թագաւորութեան վախճանին եւ հպարտ արքային տանջանքներուն մասին, զորս ան կրած էր «յանուն ուղղադաւան քրիստոնեական եկեղեցւոյ»։ Սգացող Խուան Ա.-ը, որ նաեւ կաթոլիկ հաւատքի մոլի պաշտպան էր, լուրը ընդունեց որպէս վերէն ուղարկուած փորձութիւն։

Լեւոն Ե. Արբայի շիրմաբարը՝ Սէն Տընի

Եգիպտական սուլթանին համար բերուած ճոխ ընծաները իրենց դերը խաղացին, եւ ան համաձայնեցաւ ազատ արձակել հայ արքան։ Լեւոն Ե.-ը իր թագաւորութիւնը վերականգնելու յոյսը չէր կորսնցուցած։ Երբ Կիլիկեան թագաւորը հասաւ Սեգովիա (այն ժամանակ՝ Կաստիլիայի մայրաբաղաբ), Խուան Ա.-ր խոստացաւ իրեն տալ վեց մեծ թիանաւ եւ վեց նաւ։ Աւելին՝ պալատականներու ներկայութեամբ ան Լեւոն տը Լուզինեանին ընծայեց Մատրիտր, Անդուխարն ու Վիլա-Ռեալը, երեք քաղաք, որոնք Կաստիլիայի սիրտր կր համարուէին։ Անոր արարքը, որուն նմանը չկալ տարեգրութեան պատմութեան մէջ, պարզապէս ապշեցուց ազնուականները։ Ու թէեւ ընծան տրուած էր որոշակի պայմաններու դիմաց (այն է, որ Լեւոն Ե.-ի մահեն ետք քաղաքները պիտի վերադարձուէին Կաստիլիային), այնուհանդերձ անոնք հայ արքային նկատմամբ անկեղծ թշնամանքով լեցուեցան, եւ ան ստիպուած եղաւ լբել Սպանիան Խուան Ա.-ի մահեն ետբ։

Ինչպէս իր «Սպանիա» գիրբին մէջ կը նշէ Կոստան Չարեանը, այդ *աւանտիւրան* (խմբ. արկածախնդրութիւն) մինչեւ օրս չի կրնար մոռնալ ոչ միայն Մատրիտը, այլեւ՝ ողջ Սպանիան...

Դեգերումները կը շարունակուին

Կաստիլիայեն ետք Կիլիկիոյ վերջին տիրակալը կը մեկնի Փարիզ, ուր այնպիսի ընդունելութեան կ'արժանանայ, որուն չէ արժանացած ոչ մեկ թագակիր։ Կառլ 2. թագաւորը իր արբունիքի ու քաղաքացիներու ուղեկցութեամբ կը մեկնի Լեւոն Ե.-ին ընդառաջ եւ կը հանդիպի անոր մայրաքաղաքի մատոյցներուն մեջ։

ปุคอุนุจนับจ

ՅԱՅ ԹԱԳԱԻՈՐԸ ՈՐ ԴԱՐՁԱԻ ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԱՏՐԻՏ ՔԱՂԱՔԻ ՏԻՐԱԿԱԼ

>>> Փարիզի թագաւորական պալատին մեջ տեղաւորուելով՝ ան կը փորձե յարաբերութիւնները կարգաւորել Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ միջեւ, որոնք հարիւրամեայ պատերազմ կը մղէին իրարու դեմ։ Դիւանագիտական մեծ տաղանդով օժտուած՝ հայ թագաւորը Լոնտոնի մեջ Ռիչըրտ Բ.-ի առջեւ հանդես կու գայ որպես Կառլ 2.-ի դեսպան։ Իր խօսքին մեջ ան կը մեղադրե Անգլիան, որ պառակտիչ եւ աւերիչ պատերազմ կը վարե՝ թուրը Արեւելքի թշնամիներուն դեմ ուղղելու փոխարեն։ Ան յոյս ուներ օգնութիւն ստանալու սեփական թագաւորութիւնը վերականգնելու համար, սակայն այդ փորձերը յաջողութիւն չգտան։

Սակայն Լեւոն Ե.-ի խօսքեն տպաւորուած` անգլիացի թագաւորը կը կարգադրե իրեն տարեկան մեծ գումար տրամադրել, մինչեւ ան վերադարձնե իր թագաւորութիւնը։ Ի դեպ Կիլիկիոյ վերջին թագաւորին մեծ գումարներ կը վճարեր նաեւ ֆրանսական եւ սպանական արբունիքը, որուն շնորհիւ ան կրնար հանգիստ վայելել սեփական կեանքը։

Այդպես ալ երազանքը չիրականացնելով՝ Կիլիկիոյ վերջին թագաւորը մահացաւ 1393 թուականին Փարիզի մեջ։ Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ հայ թագաւորներու ծիսակարգին համաձայն։ Լեւոն տը Լուզինեանը թաղուեցաւ Le couvent des Célestins-ի մեջ, որ Սեն Դենիեն ետք կարեւորութեամբ երկրորդ տեղը կը համարուեր թագաւորական անձեր յուղարկաւորելու համար։ Սպիտակ մարմարե պատրաստուած շիրիմին վրայ գրուած էր. «Այստեղ թաղուած է ազնիւ եւ վեհանձն արբայազն Լեւոն տը Լուզինեան հինգերորդը, Դայաստանի թագաւորութեան արքան, որ մահացեր է Փարիզ, 1393 թուականի Նոյեմբեր 29-րդ օրը։ Աղօթեցե՛ք անոր համար»։

Սակայն Լեւոն Ե.-ին այստեղ ալ մնալու բախտ չէր վիճակուած։ 1789 թուականին յեղափոխականները անոր աճիւնը դէն նետեցին ֆրանսացի միապետներու աճիւններու հետ։ Իսկ արդէն յեղափոխութենեն ետք շիրմաբարը տեղափոխուեցաւ Սէն-Դենիի արբաներու գերեզմանատուն։

Ֆրանսացի պատմաբան Ֆրուասարը Լեւոն Ե.-ի մասին գրած է. «Գահէն զրկուած` ան պահպանեց թագաւորական առաքինութիւնն ու անոնց աւելցուց նորերը` մեծահոգութիւնն ու համբերութիւնը։ Իր մեկենաս Քառլ Չ.-ի հետ ան կը վարուէր ընկերոջ պէս, սակայն երբեք չէր մոռնար թագաւորական տիտղոսը։ Լեւոնի մահը արժանի էր իր ապրած կեանքին»:■

LIBERTÉ POUR ALEXANDRE LAPSHIN

Ara TORANIAN

(Photo Euroradio)

Pour qui s'est rendu dans la République du Haut-Karabakh, et ils sont plusieurs dizaines de milliers dans ce cas, le monde est devenu une souricière. Le blogueur russo-israélien Alexandre Lapshin est en train d'en faire la très pénible expérience. Faisant escale en transit à l'aéroport de Minsk, il est alpaqué par la police biélorusse le 15 décembre 2016 et placé détention. Motif: plusieurs voyages sans l'autorisation de Bakou en 2011 et 2012 dans cette république séparatiste peuplée d'Arméniens. Interpol n'a été saisi d'aucun mandat d'arrêt international à son endroit, lequel aurait d'ailleurs été improbable eu égard au prétexte invoqué. Mais les bonnes relations entre les régimes biélorusses et azerbaïdjanais ont rendu possible cet abus de droit qui se transforme en cauchemar pour sa victime et en menace pour nombre de ceux qui sont allés au Haut-Karabagh. Alexandre Lapshin a en effet été extradé à Bakou le 7 février, sans autre forme de procès. Et il se trouve depuis dans les geôles de cette pétrodictature qui est en train de lui faire payer ses voyages, ses sympathies pro-arméniennes et ses dénonciations du régime Aliev sur son blog.

Si Amnesty International s'est saisie de cette affaire totalement ubuesque, on n'entend pas beaucoup Jérusalem et Moscou demander la libération de leur ressortissant qui possède pourtant la double nationalité russe et israélienne. Il faut dire que Poutine et Netanyahou sont les grands pourvoyeurs d'armes de cette oligarchie riche en ressources pétrolifères. Et que le régime Aliev ne badine pas avec la question du Haut-Karabakh dont la population arménienne, en s'émancipant du joug, a infligé une insupportable blessure narcissique à ce nationalisme panturc qui conduit l'Azerbaïdjan et la Turquie à prétendre former deux Etats pour un même peuple...

Les conditions aussi tragiques qu'inédites du kidnapping de Lapshin en Biélorussie, de son extradition et de son incarcération à Bakou en disent d'ailleurs long sur l'obsession névrotique des dirigeants azerbaïdjanais envers cette question arménienne.

ปุคอุนุจนุับจ

LIBERTÉ POUR ALEXANDRE LAPSHIN

>>> Un délire qui les a amenés à instaurer un état de terreur dans leur sphère d'influence à l'égard de tout ce qui y touche (nombre de dissidents sont accusés d'espionnage ou d'accointances avec l'ennemi), mais aussi à l'extérieur. Bakou revendique une liste noire de 500 personnalités ayant visité la République du Haut-Karabakh. Ces «malheureux» se voyaient jusqu'alors interdits de séjours en Azerbaïdjan... mais ils s'en relevaient. La situation est plus grave aujourd'hui, qui les met à la merci d'une escale malencontreuse dans tout Etat qui entretiendrait des liens privilégiés avec l'Azerbaïdjan, comme ce qui est arrivé à Lapshin en Biélorussie.

Nombre de journalistes et de politiques français qui ont voyagé dans le «territoire libéré» du Haut Karabagh pourraient figurer sur cette liste. L'actuel Ministre de l'Intérieur, Bruno Le Roux, qui s'y est luimême rendu «sans autorisation de Bakou» il y a un an et demi, en fait-il partie? Et sera-t-il lui aussi attendu au tournant, dans un futur plus ou moins lointain, dans quelque aéroport international de quelque pays amis de l'Azerbaïdjan?

Dans son zèle à étendre le domaine de la terreur, il semblerait que cet État ne se contente plus de briser la liberté d'expression dans ses murs (l'Azerbaïdjan est classé 163e sur 180 pays au classement RSF sur la liberté de la presse), il s'aventure également à essayer de la régenter très loin de chez lui, parfoismême jusqu'en France. Ainsi l'auteur de ces lignes at-il été poursuivi pour avoir diffusé un communiqué du député UDI la Loire, François Rochebloine, qui qualifiait l'Azerbaïdjan «d'État Terroriste». Un juge a certes délivré il y quelques semaines un non lieu dans cette affaire. Mais l'Azerbaïdjan a décidé de faire appel. Naturellement. Ce qui entravera d'autant moins son budget que son ambassade jouit de l'immunité diplomatique et n'aura jamais à subir les conséquences de ses poursuites abusives contre des journalistes français. Dans ces conditions, pourquoi romprait-il avec ses vieilles habitudes en se privant de les harceler sur le terrain judiciaire ?

On le voit, le cas d'Alexandre Lapshin, pour être spectaculaire, n'est que la résultante d'une dérive autoritaire et mégalomaniaque qui ne cesse de s'accentuer et de se développer, tant à l'intérieur des frontières de cet État qu'à l'extérieur. Un rapport explosif de l'ESI (*European Stability Initiative*), sur les tentatives de corruption de l'Azerbaïdjan au sein de l'APCE (Assemblée Parlementaire du Conseil de l'Europe), dénonce ce tropisme. La France n'est pas épargnée où le régime de Bakou a gagné quelques sympathies parmi les élus en faisant profiter de ses largesses leurs bonnes œuvres. Ce n'est en tout cas pas sur eux qu'il faudra compter, pour qu'Aliev, qui sera en visite officielle en France le 14 mars, entende parler du pays et de Lapshin...

Ara TORANIAN (La Règle du Jeu)

ԿԱՐՕ ՓԱՅԼԱՆ ԹՈԻՐՔԻՈՅ ԽՈՐՅՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՉ ԽՕՍԱԾ Է ՅԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

14 Յունուար 2017-ին, Թուրքիոյ Քրտամետ Ժողովուրդներու Ժողովրդավարական կուսակցութեան պատգամաւոր Կարօ Փայլան խորհրդարանին մեջ սահմանադրական փոփոխութիւններու քննարկման ժամանակ բարձրացուցած է Յայոց ցեղասպանութեան հարցը։ Այդ յայտարարութ-

եան համար որոշուած է զայն հեռացնել երեք նիստերէ։ Փայլան մասնաւորապէս յայտարարած է, որ 1913-1923 թուականներուն երկրին մէջ գրանցում ունեցած հայերը, ասորիները, յոյներն ու հրեաները «մեծ կոտորածներու եւ ցեղասպանութեան հետեւանբով այս հողերէն կամ աբսորուած են կամ տանջանբներու ենթարկուած»:

Իշխող «Արդարութիւն եւ զարգացում» կուսակցութեան պատգամաւորներուն զայրացուցած է Փայլանի յայտարարութիւնը։ Խորհրդարանի փոխ խօսնակ Ահմեթ Այտանը պահանջած է Փայլանեն ուղղել իր խօսբերը` ըսելով, որ այդ ժամանակաշրջանին եղած են «փոխադարձ ցաւալի իրադարձութիւններ, որոնբ, սակայն, չեն կրնար ցեղասպանութիւն որակուիլ»։

Սակայն հայ պատգամաւորը շարունակած է խօսքը՝ ըսելով. «Ժամանակին մենք (բրիստոնեաներս) բնակչութեան 40 տոկոսն էինք, այսօր 1000-ի մեջ մեկն ենք։ Մեր գլխուն բան մը եկած է, եւ ես ատոր ցեղասպանութիւն կ՛ըսեմ, ինչ ալ որ դուբ զայն անուանեք։ Յայ ժողովուրդը շատ լաւ գիտե, թէ իր գլխուն ինչ եկած է։ Յայրիկիս, պապիս գլխուն ինչ եկած է, շատ լաւ գիտեմ։ Եկէբ դուբ զայն անուանեք, միասին առերեսուինք»։

Իշխող կուսակցութեան պատգամաւորներ Մեթին Քիւլունքը պահանջած է «ուղղել ցեղասպանութիւն բառը»։ Որոշուած է դադար տալ նիստին։ Դադարեն ետք իշխող կուսակցութեան, ինչպես նաեւ ընդդիմադիր բեմալական Յանրապետական ժողովրդական կուսակցութեան եւ «Ազգայնական շարժում» կուսակցութեան պատգամաւորները դատապարտած են Փայլանի խօսքերը։

Յայ պատգամաւորին «ցեղասպանութիւն» եզրոյթին համար իբր պատիժ, որոշուած է Խորհրդարանի երեք նիստի աշխատանքներէն հեռացնել զայն և Փայլանի խօսբերը հանել նիստի արձանագրութիւններէն։

Այս դէպքէն ետք Փայլան դիմած է Սահմանադրական ատեան դիտել տալով, որ բռնաբարուած են խորհրդարանին մէջ արտայայտուելու իր տարրական իրաւունքը եւ երեսփոխանական իր անձեռնմխելիութիւնը։ Սակայն այս վերջինը մերժած է պատգամաւորին բողոքը։

Այժմ Կարօ Փայլան որոշած է դիմել Մարդու իրաւունքներու եւրոպական դատարան»:■

COMMUNICATIONS

NAISSANCE

Emilie et Arek Torosyan ont la joie d'annoncer la naissance de leur fille **Anouche** le 2 mars 2017 à Genève.

Toutes nos félicitations aux heureux parents.

DECES

Madame Anahid Kazandjian, née Mardikian (mère de Chakée Limat, Sirvart Kazandjian-Pearson, Marie Bekeredjian et Araxe Suray) survenu le 25 décembre 2016 à Bulle (FR) dans sa 94ème année.

Toutes nos condoléances à sa famille.

Université de Genève Faculté des Lettres - Unité d'arménien

Cours public - Semestre de printemps 2017

parValentina Calzolari Bouvier professeure d'études arméniennes

Uni-Philosophes, Salle 204
22, Boulevard des Philosophes
Vendredi 14h15-16h00
24 mars, 7 et 19 mai 2017

Voyageurs arméniens à la conquête des routes orientales sur mer et sur terre

Relations politiques, économiques et culturelles aux XVIIe.XIXe siècles

Renseignements: valentina.calzolari@unige.ch

SÉMINAIRE

(en allemand)

Partage transgénérationnel du trauma post-génocidaire "Le cas arménien"

Conférenciers:

Miriam Victory Spiegel Prof. Janine Altounian

Sous le patronage de l'Association Suisse-Arménie

Dimanche, 21 mai 2017 dès 9h15 Quartierverein Gutschick-Mattenbach (QGM)

Scheideggstrasse 19, CH 8400 Winterthur

Prix : CHF 100.-/personne (y.c. déjeuner et collation)

Renseignements: Haritun Kurtcuoglu haritunkurtcuoglu@yahoo.com +41 76 442 58 42, 052 223 25 92

RENDEZ-VOUS

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois): de 10h00 à 16h15, cours de l'Ecole Topalian dans les locaux de la Fondation Topalian (à côté de l'Eglise, 64, route de Troinex) pour tous les enfants de 4 à 12 ans, débutants ou avancés. Le repas de midi et le goûter sont servis sur place. Bus de ramassage scolaire à disposition. Renseignements auprès de Nevrik Azadian au 079 827 54 43.

<u>Tous les mercredis:</u> (du calendrier scolaire genevois), de 14h30 à 16h30, à l'Ecole Topalian, cours de langue arménienne, pour adultes et adolescents (à partir de 12 ans). Préparation du programme de l'option arménien du baccalauréat français. Un minimum de connaissance en arménien (écriture et lecture) requise.

Renseignements: ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch

<u>Tous les mercredis:</u> (du calendrier scolaire genevois): Cours de l'Ecole de danse SANAHIN de l'UAS au Centre Arménien de Genève: de 16h15 à 21h15 selon les niveaux. Informations: christinesedef@hotmail.com

<u>Tous les vendredis</u>: de 15h00 à 19h00, la bibliothèque et le kiosque du Centre Arménien sont ouverts au public.

<u>Tous les vendredis: de 18h30 à 21h00:</u> Le club d'échecs Tigran Petrossian accueille les joueurs, jeunes et adultes, pour une soirée d'entrainement, au 5 rue Louis-Favre. Nous offrons aussi des possibilités de cours pour débutants ou avancés. Contact: Raffi Garibian 079 200 4567, Garabed Yelegen 079 538 51 26.

Messes arméniennes			
en Suisse alémanique et à Neuchâtel			
Date	Heure	Lieu	Adresse
19.03.2017	15 00	Eglise St. Pierre de	2087 Cornaux
		Cornaux	NE
02.04.2017	11 45	Kath.	8280
		KircheBernrain	Kreuzlingen
09.04.2017	14 30	Kath.	5415 Baden
		KircheNussbaumen	AG
13.04.2017	18 30	Kath.	8280
		KircheBernrain	Kreuzlingen
13.04.2017	18 30	Kath.	8280
		KircheBernrain	Kreuzlingen
16.04.2017	14 30	Röm. Kath. Kirche	8600 Dübendorf
			ZH
23.04.2017	15 00	Eglise St. Pierre de	2087 Cornaux
		Cornaux	NE
24.04.2017	11 30	Kath.	5415 Baden
		KircheNussbaumen	AG
30.04.2017	14 30	St. Maria Kath.	8200 Schaffhouse
		Kirche	SH
07.05.2017	11 45	Kath.	8280
		KircheBernrain	Kreuzlingen
14.05.2017	14 30	Kath.	5415 Baden
		KircheNussbaumen	AG
28.05.2017	15 00	Eglise St. Pierre de	2087 Cornaux
		Cornaux	NE

www.armenische-kirche.ch Pfr.ShnorkTchekidjian Tel: 079/704 74 87

IMPORTANT!

Dernier délai pour recevoir des articles et communications à publier dans notre prochain numéro: **15 avril 2017**. En cas de retard, veuillez prendre contact avec la rédaction **AVANT** cette date.

પ્રાવધાઉ

ԺԸՆԵՒ ԵՒ ԼԵՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՍՈՒՐԲ ՑԱԿՈԲ ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

PAROISSE DE GENEVE REGION LEMANIQUE SAINT-HAGOP EGLISE APOSTOLIQUE ARMENIENNE

SOUUSNIS 3U3UUSUUEU38 UNUEELUYUU U. EYENESFNIS UUPS - UMPHL 2017

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՄԱՐՏ - ՄԻՋԻՆՔ ՄԵԾ ՊԱՅՈ8: **ՈՒՐԲԱԹ 7 ԱՊՐԻԼ** - ԱՐԵՏՈՐՄՆ Ս. ԱՍՏՈՐԱԾԱԾՆԻ: **ԿԻՐԱԿԻ 9 ԱՊՐԻԼ** - ԾԱՉԿԱՉԱՐԴ;

ԱԻԱԳ ԴԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ԱՊՐԻԼ - ՅԻՇԱՏԱԿ ՎԵՐԶԻՆ ԸՆԹՐԵԱՑ:

ԱԻԱԳ ՈՒՐԲԱԹ 14 ԱՊՐԻԼ - ՅԻՇԱՏԱԿ ՉԱՐՉԱՐԱՆԱՑ ԵՒ ԽԱՉԵԼՈՒԹԵԱՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ` ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ:

ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ 15 ԱՊՐԻԼ - ՃՐԱԳԱԼՈՅՑ Ս. ՉԱՏԿԻ: **ԿԻՐԱԿԻ 16 ԱՊՐԻԼ** - ՉԱՏԻԿ - ՍՈԻՐԲ ՅԱՐՈԻԹԻԻՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅԻՍՈԻՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ:

ԵՐԿՈԻՇԱԲԹԻ 17 ԱՊՐԻԼ - ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵՌԵԼՈՑ: **ԵՐԿՈԻՇԱԲԹԻ 24 ԱՊՐԻԼ** - ՅԻՇԱՏԱԿ ՍՐԲՈՑ ՆԱՅԱՏԱԿԱՑ ՄԵՐՈՑ, ՈՐՔ ԿԱՏԱՐԵՑԱՆ ՅԸՆԹԱՑՍ ՅԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ 1915-ԻՆ:

ՃԱՆՉՆԱՆՔ ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ՄԵԾ ՊԱՅՔ ՔԱՌԱՍՆՈՐԴԱՑ

Բուն բարեկենդանեն մինչեւ շատիկ կը կոչուի **Մեծ Պահբ**։ Մեծ կը կոչուի պասերու մեջ ամենեն աւելի երկարատեւ ըլլալուն համար։ Մեծ Պահբը կը կոչուի նաեւ **Քառասնորդաց**, քառասուն օր տեւելուն պատճառով։ Պահբ կամ պաս կը նշանակե հրաժարիլ որոշ տեսակի կերակուրներեն, յատկապես մսեղեն եւ կաթնեղեն կերակուրներեն եւ նուիրուիլ զղջումի, խոկումի, աղօթբի, ինքնաքննութեան եւ ապաշխարութեան։

Մեծ Պահբը կամ Քառասնորդական պահբը սահմանուած է առաբեալներու կողմե։

Պահքի եւ պահեցողութեան մասին բազմաթիւ ակնարկներ, կանոններ, պատգամներ եւ պատուիրաններ կան Աստուածաշունչի մէջ։ Պահոց օրերը, մասնաւորաբար **Քառասնորդաց** պահքի օրերը, բացի որոշ կերակուրներեն հրաժարելեն, կրօնական կրթութեան, հոգեւոր դաստիարակութեան, գործուած յանցանքներու, սխալներու ու մեղքերու քաւութեան եւ թողութեան շրջան մրն է։

Եկեղեցին, **Քրիստոսի** օրինակի հետեւողականութեամբ, քառասնօրեայ պահքը հաստատեց, հաւատացեալներուն քառասուն օր խոկումի, աղօթքի եւ ինքնաքննութեան ու զղջումի միջոցով ապաշխարութեան առիթ տալու համար:

Պահքի եւ պահեցողութեան մասին եկեղեցական հայրերը եւս ունին շատ մը գրութիւններ ու խօսքեր։ Բոլորն ալ իրենց շեշտը դրած են այն գաղափարի ու մտածումի վրայ որ չափաւորութիւնն ու ժուժկա-լութիւնը օգտակար ու առողջարար են բոլորին համար։ Մեծ պասի իւրաքանչիւր Կիրակին նուիրուած է որոշ դէպքի կամ գաղափարի մը եւ իրենց անուններով ալ կը կոչուի Կիրակին. Արտաքսման, Անառակի, Տնտեսի, Դատաւորի, Գալստեան եւ Ծաղկազարդ։

ԼՈԻՐԵՐ ԺԸՆԵԻՒ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԺՆԵԻՒ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՏՕՆԸ ՄԱՏԱՂՕՐՅՆՈԻԹԻԻՆ ԵԻ ՅՈԳԵՅԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի 18 Դեկտեմբեր 2016-ին, Ս. Յակոբայ Մծբնայ Չայրապետի տօնին առթիւ, որը նաեւ Ժնեւի Ս. Յակոբ մայր եկեղեցւոյ Անուանակոչութեան տօնն էր, Սուրբ եւ անմահ պատարագ մատուցուեցաւ. Իսկ պատարագի աւարտին կատարուեցաւ մասնաւոր Չոգեհանգստեան պաշտօն, Ազգասէր ու եկեղեցասէր բարերար՝ Յակոբ Թօփալեանի հոգիին խաղաղութեան եւ լուսաւորութեան համար։

Ապա Չուիցերիոյ Առաջնորդական Տեղապահ՝ Յոգշ. S. Գուսան Վրդ. Ալճանեանը օրհնեց տօնին առթիւ Պատարագին պատրաստուած մատաղը։ U. սկիզբեն ներկայ էր, հանգուցեալ բարերարի ընտանիքեն Լոնտոնաբնակ՝ Արմենակ ու Յասմիկ Թօփալեան ամոլը։ Արարողութեան աւարտին ընտանիքի հարազատները Քիւրքչեան ընտանիքի եւ այլ բարեկամներու մասնակցութեամբ ներկայ եղան **Յոգեհանգստեան** արարողութեան, հանգուցեալ բարերար Յակոբ Թօփալեանի շիրիմին առջեւ, եկեղեցւոյ ու հայկական կեդրոնի շրջափակին մէջ։

> Պատրաստեց Յոգշ. Գուսան Վրդ. Ալճանեան

ปุคอนุจนับจ

ԹՕՓԱԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑ ECOLE TOPALIAN

Fondation Hagop D.Topalian: Route de Troinex 64, CH-1256 Troinex (Genève) ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch; www.centre-armenien-geneve.ch Rédaction Maral Wurry

No. 29

L'école d'échecs Topalian se prépare pour les Jeux intercommunautaires arméniens

L'Ecole Topalian, fidèle aux souhaits de son bienfaiteur Hagop D. Topalian et à sa devise «Hay abrink», œuvre depuis plus de 20 ans pour transmettre aux enfants de notre communauté la culture et les traditions arméniennes dans toutes ses formes: langue, histoire, poésie, musique, chant...

Il n'est donc pas étonnant que depuis 2008, l'école ait mis en place pour les jeunes de 6 à 15 ans, sur l'initiative de Raffi Garibian, des cours d'échecs, sport national arménien par excellence. Pendant de nombreuses années, deux samedis par mois environ une quinzaine de jeunes se sont formés à ce jeu de réflexion hautement tactique, grâce aux cours dispensés par Raffi Garibian, Garabed Yelegen et Mikael Kassighian. Nos jeunes ont pu participer à des tournois locaux et intercommunautaires et gagner plusieurs prix. Certains ont même continué leur formation dans le club d'échecs Tigran Petrossian et ont participé aux tournois individuels et d'équipe.

C'est donc tout naturellement qu'à l'annonce de la tenue des XIe jeux intercommunautaires arméniens organisés par l'Union Arménienne de Suisse à Pâques 2017, du 14 au 17 avril, l'école Topalian par une annonce générale a réuni un groupe de jeunes intéressés par les échecs.

Ces jeunes *chakhmatistes* très motivés, se retrouvent, depuis le mois de novembre 2016, tous les samedis de10h30 à 12h30

dans la salle Edmond Pilossain de l'école Topalian pour suivre les cours dispensés par leurs enseignants Raffi, Garabed et Mikael.

Ces cours hebdomadaires sont l'occasion pour nos jeunes de se retrouver autour d'une passion commune, de tisser des liens d'amitié et de se préparer pour représenter fièrement leur école d'échecs lors de ces jeux intercommunautaires.

Le tournoi d'échecs du samedi 15 avril sera réservé aux jeunes de 6 à 15 ans, à l'issue duquel le grand gagnant recevra la coupe TOPALIAN, généreusement offerte depuis 2009 par la Fondation Hagop D. Topalian. Le tournoi du dimanche 16 avril donnera l'occasion aux *chakhmatistes* de tous niveaux et de tous âges de se mesurer. Le gagnant se verra offrir la coupe UAS des jeux intercommunautaires.

Nous souhaitons à nos jeunes *chakhmatistes* bonne chance, beaucoup de plaisir en participant à ces jeux, mais surtout de belles rencontres inoubliables.

Pour l'école d'échecs Topalian, Meda Khachatourian

Informations et inscription aux tournois d'échecs UAS Euro Armenian Games 2017:

Raffi Garibian - raffi@garibian.ch Meda Khachatourian - medak@bluewin.ch info@uas-games.ch

Club d'échecs Tigrane Petrossian:

Garabed Yelegen - garabed.yelegen@hotmail.ch

ปุคอุนุจนุับจ

Qnihgtpuihuij Uhniphiti Union Arménienne de Suisse

Samedi 21 janvier 2017, l'UAS a organisé un atelier de cuisine arménienne au cours duquel les participants ont pu apprendre à préparer un plat très apprécié par les Arméniens et un dessert pour ensuite les déguster ensemble autour d'une table, lors d'un moment détendu et convivial.

Nos cuisiniers en herbe étaient très heureux et attentifs pour capter au maximum les instructions de notre chère Madlen Karaagopyan. Cette dernière s'est surpassée pour transmettre ses savoirs culinaires d'orient aux participants qui ont pu préparer comme plat principal de l'aubergine farcie servie avec du riz et un parfait à la crème au lait comme dessert.

Le 28 janvier 2017, l'UAS eut la chance de pouvoir organiser une soirée de présentation et de retour d'expériences sur un lieu unique «Camp Tumo». Deux anciens campeurs, Alik Garibian et Armen Garibian, après leurs 2 séjours au Centre des technologies créatives TUMO en Arménie, avaient préparé une description passionnante de leurs vécus.

Ce centre propose aux campeurs de développer leurs connaissances et leurs compétences en alternant des activités d'auto-découverte et des ateliers de travail en groupe.

Doté d'un matériel à la pointe de la technologie, le centre se veut porteur de valeurs sociales et sociétales, tout autant qu'éducatives dans le domaine des nouvelles technologies.

Jeudi le 2 février 2017, l'UAS a organisé une conférence nous présentant les nouvelles perspectives très prometteuses du tourisme en Arménie. Madame Azniv Aslikyan, responsable du secteur tourisme de la fondation humanitaire suisse KASA en Arménie nous a présenté le développement des aspects encore peu connus et en plein développement du tourisme en Arménie.

Jeudi 9 février 2017, l'Union Arménienne de Suisse et l'Association Suisse-Arménie ont organisé une séance d'information afin de présenter les enjeux très importants des élections parlementaires du mois d'avril en Arménie.

Pendant la soirée notre invité **Monsieur Sarkis Shahinian**, directeur exécutif de l'ONG *Depop Institute for Governance* et président honoraire de l'Association Suisse-Arménie nous a parlé de l'Initiative du groupement *Citizen Observer /* Citoyen Observateur pour la mobilisation de la diaspora arménienne visant à la participation d'observateurs aux prochaines élections parlementaires.

Jeudi 16 février 2017, l'UAS a organisé une conférence passionnante sur le Temple de Garni. Mlle Arménuhi Magarditchian, doctorante à l'Université de Genève, nous a parlé de cet édifice antique à multiples fonctions et nous a permis de découvrir des détails extrêmement intéressants sur ce sanctuaire.

L'UAS vous rappelle la tenue de la 11e édition des jeux sportifs intercommunautaires arméniens qui auront lieu du 14 au 17 avril 2017 à Genève.

N'oubliez pas de réserver vos places pour la soirée de Disco du samedi 15 ainsi que pour la soirée de Gala du dimanche 16 avril 2017. Ecrivez-nous à : info@uas-games.ch